

DOLENSKI LIST

STUDIJSKA KNJIŽNICA
MIRANA JARCA
NOVO MESTO

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA

... ESTO

LASTNIK IN IZDAJATELJ: Okrajni odbor SZDL Novo mesto — Izhaja vsak četrtek — Posamezna številka 15 din — LETNA NAROČNINA 600 din, polletna 300 din, četrtletna 150 din; plačljiva je vnaprej. Za inozemstvo 1200 din oziroma 4 amer. dolarje — TEKOCI RACUN pri Mestni hranilnici — Komunalni banki v Novem mestu št. 606-70/3-24

Štev. 9 (467)

LETO X.

NOVO MESTO, 5. MARCA 1959

UREJUJE uredniški odbor — Odgovorni urednik Tone Gošnik — NASLOV UREDNIŠTVA IN UPRAVE: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 30 — Poštne predal Novo mesto 33 — TELEFON uredništva in uprave št. 127 — Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo — TISKA: Casopisno podjetje "Slovenski poročevalec" v Ljubljani

Nadaljnje vlaganje v industrijo ni v nasprotju z načeli za dvig življenske ravni

Ob številni udeležbi odbornikov, ljudskih poslancev, podpredsednika izvršnega sveta LRS dr. Jožeta Vilfana in člana predsedstva GO SZDL Slovenije Franca Kimovca-Zige, gostov iz kolektivov in ustanov ter dijakov 4. razreda novomeške gimnazije je preteklo soboto predsednik OLO Niko Belopavliovič začel skupno sejo okrajnega zbora in zbora proizvajalcev. Tokrat je bil na dnevnem redu sprejem družbenega plana in okrajnega proračuna za 1959. Po uvodni skupni seji in ločenih sejah obeh zborov so odborniki predložili osnutek plana in proračuna z manjšimi pristavki sprejeti in s tem zakonili pot našega gospodarskega in splošnega razvoja v okraju za leto 1959.

biem delovne storilnosti, ki jo moramo povečati za 9 odstotkov v primerjavi z lanskim letom, je ena izmed najresnejših nalog gospodarstva. Največ za 2,8 odst. smemo povečati novo delovno silo. Tu bo potrebna planska disciplina, pa tudi doslednost, ki jo često pogrešamo v podjetjih in kolektivih. »Investicijska politika« je nadaljeval tov. Zupančič, »nam še ne daje v okraju možnosti za znatno preusmeritev vlaganja denarja. Razmere terjajo, da so naložbe v industrijo tudi letos sorazmerno še vedno visoke kar kaže, da se borimo še vedno s povprečno nizko industrijsko razvutostjo. Prav to — in zadnja leta vložena sredstva v nedograjena oziroma nedocela opremljena podjetja! — zahteva, da gledamo tudi na dvig življenske ravni realno. Zaposlitev ljudi, ki so zdaj brez službe — na primer v Žužemberku, Trebnjem, Kostanjevici — pomeni za te kraje prvi pogoj za standard. Če damo tem krajem vsaj osnovna podjetja, če zagotovimo našim prebivalcem dovolj elektrike, pitne vode, če poskrbimo za prevoze delavcev do podjetij, je vse to za naše razmere resnično dvig osnovne življenske ravni. Ko je utemeljil predlog plana, je podpredsednik Zupančič zaključil: »Plan je napet, zato moramo vsi brez popuščenja zagotoviti, da bo v celoti uresničen od začetka do konca. Največji delež tega dela odpade predvsem na gospodarske organizacije.«

no sposobnostjo onemogočajo porast delovne storilnosti. Tudi tovariš Dolenc je potrdil mnenje, da nadaljnje vlaganje družbenih sredstev v industrijo ni nasprotno akciji dveh tretlin. Pojem standarda za Žužemberk, Trebnje ali Kostanjevico moramo reševati v osnovi iz skladov naših osnovnih sredstev, ne pa iz skladov skupne porabo. Vse to, kar predvideva plan, je za naše razmere resnično zagotavljanje dviga življenske ravni.

Za dvig kmetijske proizvodnje O vlaganju investicij v kmetijstvo je razpravljala ing. Milan Bračička, ki je med ostalimi dejala, da se neodločnost občila pri investiranju v to panogo iz prejšnjih let še zdaj občuti. Pred leti so šla sredstva iz kmetijskih skladov skoraj vedno drugam medtem ko plan letos odločno zahteva da s tem (Nadaljevanje na 3. strani)

OSMI MAREC, MEDNARODNI PRAZNIK BORBENIH ŽENA, SLAVIMO LETOS, V JUBILEJNEM LETU ZVEZE KOMUNISTOV JUGOSLAVIJE, SE PRAV POSEBNO V ZNAMENJU RESNIČNE ENAKOPRAVNOSTI DELOVNE ŽENE, ZA KATEORO SE JE PARTIJA VEDNO BORILA. SPOMINJAMO SE ZLASTI VSEH TOVARIŠIC, KI SO POD VODSTVOM PARTIJE V NAJTEŽJIH POGOJIH PRED VOJNO IN MED NARODNO-OSVOBODILNO BOJBO DAJALE VSE SVOJE MOČI ZA OSVOBODITEV ŽENE IN ZA SVOBODNO, SREČNO DOMOVINO JUGOSLOVANSKIH NARODOV

Dobro pripravljen in temen približujejo razvitejšim dobiti pretehtan je prišel predlog okrajnega družbenega plana in

Odborniki in gostje v dvorani Doma JLA; v prvi vrsti: dr. Jože Vilfan, Franc Pirkovič, France Kimovec-Ziga in Jože Boršinar

Droračuna v roke odbornikov nekaj dni pred sejo. Morda so imeli pesamezniki res malo časa, da bi ga v celoti pregledali, vendar je treba reči, da je bila zlasti načelna razprava po uvodnem referatu podpredsednika OLO Viktorja Zupančiča tehtna in plodna. Osnutek plana je vredno zlasti zdaj, ko je sprejet in je postal zakon za naš okraj, še in še vzeti v roke in se seznaniti z njegovimi načelnimi in konkretnimi ugotovitvami, s smernicami razvoja in z novimi nalogami. Zatejna študija, ki jo je zelo pregledno in učinkovito sestavil okrajni Zavod za plan (upoštevaje tudi vse potrebne podatke s področja 4 spodnjeopovastkih občin), daje vestnemu bralcu kopicno zelo dragocenih podatkov. Na vsaki strani bo moč ugotoviti kako vztrajno, zadnja leta pa tudi čedalje vidnejše zapuščenost nekdanje tarnanje o »srednji zaostalosti« Dolenjske. Vedno več je besed in dejanj o konkretnih akcijah, ki

okraja uspešno nadaljevanje naše borbe in premagovanja težav, ki smo jih podedovali iz preteklosti. Vedno večja proizvodnja in razveseljivo naraščanje narodnega dohodka nam to prepričljivo potrjuje. Ekspozice o glavnih nalogah družbenega plana in proračuna je podal podpredsednik OLO Viktor Zupančič. Opisal je osnovne smernice nadaljnega razvoja posameznih panog gospodarstva v okraju ter pri tem posebej poudaril da moramo v kmetijstvu dosledno uresničevati prehod na pogodbeno proizvodnjo. Potrebna nam je večja tržnost in vključevanje zasebnih kmetov v družbeno proizvodnjo. Čeprav bo dala industrija v okraju tudi letos glavni delež povečane bruto proizvodnje, samo s tem še ni mogoče izrabiti vseh skrivnih rezerv, ki tiče v naših podjetjih. Pro-

Sprejem v Zvezo komunistov

V obratu IEV Semič so 20. januarja ustanovili osnovno organizacijo Zveze komunistov, saj dela v obratu 14 komunistov, ki so bili prej vključeni v osnovnih organizacijah po vaseh. Ze na prvem sestanku so razpravljali o sprejemu novih članov in 5. februarja so slovesno sprejeli 12 mladih ljudi v vrste Zveze komunistov.

Občinska konferenca SZDL Novo mesto

V nedeljo, 1. marca, je bila v Novem mestu občinska konferenca SZDL. Zaradi pomanjkanja prostora bomo o poteku konference, ki je bila zelo plodna, poročali v prihodnji številki.

»Za lenuha ni kruha!«

V načelni razpravi po ekspoziciji je prvi govoril ljudski poslanec Luka Dolenc, ki je med drugim dejal, da omogoča smotrna investicijska politika novega plana nadaljnji dvig proizvodnosti; višjo storilnost morajo zagotoviti novi tarifni pravilniki, kjer je treba dosledno vztrajati pri nagrajevanju po učinku.

»Sesto poglavje plana, ki govori o zaposlenosti in delovni sili ter načinu nagrajevanja, je dejal med drugim tov. Dolenc, »določa jasno zahteva, da za lenuha ni kruha. Prviti trdimo to tudi v okrajnem družbenem planu, v katerem smo za to, da organi upravljanja v gospodarstvu v sodelovanju s sindikalnimi organizacijami odločneje premeščajo zaposlene osebe na ustrezna mesta ali jih

odpuščajo, če te z nedisciplino ali povsem nezadostno strokov-

Luka Dolenc: »Za telesno vzgojo naj bi v akciji za zbiranje prispevkov zbrali v okraju 8 do 10 milijonov dinarjev; začetek je doslej zelo slab...«

Četrti kongres ZKS se bo začel 2. junija

Izvršni komite CK ZKS je na svoji zadnji seji odločil, da bo začel delati Četrti kongres Zveze komunistov Slovenije 2. junija 1959 v Ljubljani. Konferenca osnovnih organizacij ZKS in občinske predvalitve konference, na katerih bodo volili delegate za kongres, bodo v času od 1. marca do 15. maja. Na vsakih 90 članov ZKS bo izvoljen en delegat, razen tega pa imajo tudi vse osnovne organizacije, ki štejejo nad 70 članov, pravico voliti svojega delegata. Kongresa se bo udeležilo približno 640 delegatov.

Delovno predsedstvo na sobotni seji okrajnega ljudskega odbora

Počastitev 8. marca

Jutri zvečer bo v Novem mestu slavnostna akademija v počastitev mednarodnega dneva borbene žene; proslava bo v Domu ljudske prosvete. Posamezne terenske organizacije bodo imele prireditve 7. in 8. marca. Akademije in prireditve pripravljajo tudi v vseh drugih občinah na Dolenjskem in Spod. Posavju.

Organizacija SZDL v H'nhaj sprejela 30 novih članov

V nedeljo, 22. februarja je bil v H'nhaj mladinski sestanek, na katerem so izvolili nov odbor, sprejeli sklepe za ustanovitev strelske družine, za vključitev mladincev v ljudsko tehniko, razpravljali pa so tudi o ostalih nalogah mladinskih organizacij. Na tem sestanku se je 30 mladincev vključilo v članstvo SZDL. Medtem ko je dosedaj SZDL v H'nhaj zajemala le 30 odstotkov volilnih upravičencev, jih je s to vključitvijo dosegla okoli 50 odstotkov.

V REME

za čas od 5. do 15. marca Kaže da bo nastopilo nestalno vreme s pogostimi deloma močnimi in trajašimi padavinami, ki bodo do srede marca prešle v sneg. V. M.

Socializem za tistega, ki ga gradi

Z občinske konference Socialistične zveze delovnega ljudstva v Črnomlju

V četrtek, 26. februarja, je bila v Črnomlju občinska konferenca SZDL. Razen 120 delegatov so bili na konferenci tudi ljudski poslanci Niko Silih, sekretar OK ZKS Novo mesto Franc Pirkovič in predsednik OLO Niko Belopavliovič. Obširno poročilo, ki je do podrobnosti zajelo politično, družbeno in gospodarsko problematiko, je dalo dovolj gradiva za živahno razpravo.

Delegati so razpravljali predvsem o nalogah gospodarstva in kmetijstva. Ugotovili so, da se smejo zanašati le na lastne sile in da ne morejo več računati na pomoč od drugih. Rešitev je v povečanju proizvodnosti v gospodarstvu in kmetijstvu, ter vzporedno s tem neprestana vzgoja ljudi. Povečanje storilnosti v gospodarstvu bomo dosegli preko planičevanja po učinku dela. V kmetijstvu kažejo kmetje premalo zanimanja za pogodbeno sodelovanje z zadrugo, vendar tega ne morejo reševati le kmetijske zadruge. To je dolžnost vseh družbenih organizacij in organov. Razni novi poljedelski stroji bodo letos močno spremenili način obdelave zemlje in pomagali povečati proizvodnost kmetijstva. Zahtevali bodo tudi nove pogoje obdelave. Napredni kmetje že razmišljajo o vaškem kolobarju in združevanju zemljišč. Zadrugi svetli bodo morali pri krepljivi vloge kmetij-

stredstva. Zato moramo povečati narodni dohodek, to pa spet terjata od nas neprestano povečevanje storilnosti dela. Pri tem nam bodo mnogo pomagale norme, zavedati se pa moramo, da bomo to vprašanje prisliljeni rešiti že letos.

Družbeni standard ali »dve tretjini« moramo kljub težavam kl so (ker je naša industrija še mlada in ima velika odplačila) reševati takoj. Čas je, da tudi industrija prične prispevati od svojih dohodkov nekaj v ta namen. Tudi kmet bo moral pomagati v obliki občinskih dajatev. Pogodbenemu sodelovanju z zadrugo naj se kmet ne izogiba, ker si tako le povečuje bremena. Naša rešitev je le v povečani proizvodnji, zato ne moremo nikomur dovoliti, da bi jo zaviral. Vse težave se prepletajo med seboj in vsi jih moramo z dobro voljo, z zaupanjem in lastne sile in odločnimi ukrepi reševati.

Nova družba raste iz stare, zato imamo pri delu vedno težave s staro miselnostjo. Na vsi imamo razne težave, čeprav kmetu želimo pomagati. To je dokaz, da SZDL premalo tolmači. Naši ljudje radi pozabljajo, kako je bilo včasih in od socializma vedno le zahteva-

Halo!

... dragi, danes lahko razrešiva uganko, ki ji zadnje tedne nisva bila kos — na 8. strani je pojasnjena skrivnost

9-99...

O DELU ORGANOV JAVNE VARNOSTI V OKRAJU

Za našo varnost in red

Nekaj zapiskov s seje okrajnega sveta za notranje zadeve

Člani tega sveta so na nedavni seji poslušali letno poročilo o dejavnosti organov javne varnosti. Poročilo je v kratki obliki zelo izčrpno zajelo razgibano delo tega področja. Prav je, da se z njegovo vsebino seznanimo vsi, saj je bila dejavnost organov javne varnosti namenjena predvsem nam, da zagotovi vsem čimbolj varno in neskaljeno življenje.

Okrajni svet za notranje zadeve se je lani sestajal trikrat. Na prvi seji so razpravljali o letnem poročilu za leto 1957, na ostalih pa o prometni problematiki, o delu okrajnega sodnika za prekrške, o prenosu pristojnosti službe notranjih zadev na občinske organe in o uspo saobljanju teh organov pri občinskih ljudskih odborih.

Ševali splošne zadeve, notranje zadeve pa rešujejo največ na eni ali dveh sejah. Iz tega področja so razpravljali le o požarni varnosti, ciganskemu delu tega področja. Prav je, da se z njegovo vsebino seznanimo vsi, saj je bila dejavnost organov javne varnosti namenjena predvsem nam, da zagotovi vsem čimbolj varno in neskaljeno življenje.

KAZNIVA DEJANJA

2366 oseb, ki so v kaznivih dejanjih sodelovale, je povzročilo 51 milijonov din škode. Najpogostejše so dejanja naperjena proti družbeni in privatni lastnini, življenju in telesu posameznikov ter splošni varnosti ljudi in premoženju. Večino ovadb so v vseh primerih vložili organi javne varnosti. Ne razskanih primerov je zelo malo. To so predvsem manjše tatvine, ki jih pogosto zakrivajo sami lastniki s svojo malomarnostjo ali kadar so vjnjeni.

PRI OBČINAH SE USTAVLJA

Sveti za splošne zadeve in sveti za notranje zadeve pri občinskih ljudskih odborih se v delo premo malo poglabljajo in zato pomanjkljivo delujejo. Večino se sestajajo le, da bi re-

Dogodki: v to skupino spada samomorilni, smrtne nesreče pri delu, utopitve, nesreče z razstrelivom in podobno. Samomorilov je bilo lani 33. Vzroki za samomor so predvsem prepri v družini, vinnost, ljubezven in trenutna duševna neuravnovesenost. Mnogo je tudi primerov utopitev, predvsem otrok na podeželju, kar kaže, da starši za otroke v tem primeru prelabo skrbijo. O nesrečah z razstrelivom smo že večkrat pisali, toda kljub temu se ponavljajo. Stara municija in orožje le prerado pritegne pozornost otrok in odraslih. V 14 nesrečah z razstrelivom, ki so se primerile lani, je bilo poškodovanih 9 otrok. dva kmeta in en kvalificiran čeladec. Zato prebivalstvo ponovno opozarjamo: ne dotikajte se razstreliva. Vsak državljan, ki kjerkoli opazi nezavarovano strelivo ali municijo na neprimernem prostoru, naj to takoj prijavi najbližji postaji ljudske milice, da bodo pristojni, strokovno usposobljeni organi takšno strelivo uničili in preprečili nesrečo.

Raznih prekrškov zoper lastnino je storilo 175 oseb. Pod pojmom prekrškov zoper lastnino razumemo nevestno poslovanje, razne poškodbe tuje imovine, prekrške na škodo naravnih dobrin in podobno. Kaznivih dejanj zoper družbeno in privatno premoženje je povzročilo 877 oseb. Stvelilo je v detej veliko, moramo pa poudariti, da spadajo v to poglavje vse tatvine, utajitve, ropi in go-ljuftje.

(Nadaljevanje prihodnjič)

RAZPIS

Komisija za sklepanje in odzgodovanje delovnih razmerij pri

»ROG«

TRGOVSKO PODJETJE, ENGROS

NOVO MESTO

razpisuje mesto

FINANČNEGA KNJIGOVODJE

Pogoji: srednja šolska izobrazba in vsaj 2 leti prakse v finančnem knjigovodstvu ali nižja šolska izobrazba in vsaj 5 let prakse.

Nastop službe takoj ali po dogovoru. Plača po tarifnem pravilniku. Ponudbe pošljite upravi podjetja do 15. marca 1959.

V kaznivih dejanjih zoper življenje in telo je bilo udeleženi 736 oseb. Sem spadajo pretepi, uboji, hujše in laže telesne poškodbe, ogrožanje z nevarnim orodjem in podobno, čemur je bila v največ primerih vzrok pljača. Naj podkrepimo to trditev z žalostno statistiko: lani je bilo v pretepih in medsebojnih obračunavanjih 362 ljudi laže telesno in 85 ljudi hujše telesno poškodovanih, bilo je 8 ubojev, 20 ljudi pa je bilo ogroženih z nevarnim orodjem v pretepu ali prepriču.

Požari: Požigi so sorazmerno pogosti. Lani jih je bilo 43. Opaziti je, da zaradi požiga zgornjo predvsem pri DOZ dobro zavarovana gospodarska postopja. Mnogokrat je vzrok požiga sosedovo sovrašvo, tudi slaboumnost, največ požigov pa povzročijo otroci, saj so jih lani zakrivilili kar 19.

ZUNANJEPOLITIČNI TEDENSKI PREGLED

Ce si vzamemo nekaj časa, da odvrnemo pogled od Moskve, kjer se obisk predsednika britanske vlade bliža koncu, bomo ugotovili, da se mimo zelo pomembnih priprav za pogajanja med Vzhodom in Zahodom na svetu dogajajo še druge važne reči — ali bolje rečeno procesi.

Ze nekaj časa je tisk poln poročil o nemilih predvsem v Belgiskem in Francoskem Kongu in prav v zadnjih dneh o spopadih med policijo in črnkimi prebivalci v Srednjeafriški federaciji, ki se uradno imenuje Federacija Rodezije in Njase.

Do nedavnega je veljal Belgijski Kongo kot miren pristan v mirnem morju protikolonialnega boja. Belgijci so namreč v Kongu res zgradili ceste, sezidali precej bolnišnic, organizirali dobro zdravstveno službo in ustvarili boljše življenjske pogoje za črnsko prebivalstvo, kot so to storili drugi kolonizatorji. Toda zato je bila vsaka politična dejavnost prebivalstva prepovedana. V tem pogledu so bili Belgijci celo strožji kot njihovi sosedje Francozi in Angležji. Belgijci so radi govorili, da bo črnce zadovoljen, če bo sit (čprav je tudi to relativen pojem in ga je treba jemati v sedanjem okviru afriških razmer). Toda dogodki so to teorijo temeljito zanikali. Pokazali so, da hoče biti človek svoboden in ne samo sit. Da je svoboda prav tako velika dobrina kot jed ali obleka in da ne more biti napredka, če ni svobode. Skratka, dogodki so pokazali, da hoče črnsko prebivalstvo tudi v Belgiskem Kongu — prav tako kot v Francoskem Kongu in drugod — svobodo.

Kolonialne države, ki imajo še svoje posesti v Afriki, rače govorijo o zaostlosti črnkiskih množic, ki bi bile baje ne sposobne vladati samim sebi, če bi bila odtegnjena »sočuvstvska« roka izkušeni belcev. Dalje je govora o nepismenosti teh množic, ki so nepismene predvsem zaradi politike kolonizatorjev. Večkrat uporabljajo celo ta argument, da črnei nasprotujejo vsaki spremembi, da so skratka konservativni. Ne glede na to, da sedanjí nemiri dokazujejo nasprotno, utegne biti res, da ponekod zdravniške ekipe s težavo prepričujejo ljudi, naj

se dajo cepiti ali zdraviti po sodobnih metodah. Utegne biti res, da črni ponekod bolj verjamejo svojim vračem. Na vsezadnje je to razumljivo. Z izjemo belih posameznikov idealistov imajo s kolonialnim sistemom belega človeka bridke izkušnje. Toda mar niso Jenner in njegovi pristaši imeli prav takšne težave, ko so začeli uvajati splošno cepjenje proti kozam v Britaniji?

Če bi bilo po pameti kolonialistov, bi bile dežele pod njihovo upravo zrele za samostojnost čez kakih tisoč let. Seveda ne bodo niti sto let več, ker je želja po svobodi zelo nalezljiva. Prišlo smo tako daleč, da bo zahodna afriška obala kmalu pokrita z neodvisnimi državami: Ma-

roko, Liberija, Gana, Nigerija, Kamerun... Tukaj je laže popuščati, ker se belci nam niso za stalno naselili.

V Federaciji Rodezije in Njase pa je položaj — vsaj po mnenju kolonizatorjev — popolnoma drugačen. V Federaciji živijo beli naseljenici, ki imajo tam svoje nasade, rudnike in tovarne. Ti ljudje vendar ne morejo kar tako pustiti imetja, ki so si ga pridobili. Toda kako so si ga pridobili? S silo in strahovladno. Peščica belcev ima v rokah največ dobre obdelovalne zemlje, rudniki bakra v Severni Rodeziji bogatijo bele lastnike

Nemirna Afrika

in delničarje po vsem svetu. Toda to je stara pesem in stvar zatiranih narodov je že zmagala. Edini, ki še zagovarjajo tako ureditev, so ljudje, ki imajo od tega korist. Sicer pa je po vsem svetu zmagoval prebijačar, da naj bo zemlja in njeno bogastvo tistega, ki na njej živi. S tem ni rečeno, da bi moral belec iz Afrike. Nasprotno, Afrika nujno potrebuje njegovo znanje in mu je tudi voljna več plačati za to znanje. Ni pa več voljna trpeti, da bi imel belec privilegiran položaj. Afrika navsezadnje ni vsa črna in barva kože bi morala biti postranska stvar. Če pa še ni postala postranska stvar, so krivi predvsem belci sami, ki so svojo nadvlado v Afriki utemeljili prav z barvo kože.

Še o umetnem osemenjevanju

Ni ga pri nas živinorejca, ki ne bi bil vsaj v dnevnem tisku in kmetijskih časopisih bral o umetnem osemenjevanju. To delo v živinoreji se je začelo z uspehom širiti pri nas leta 1947 ter je do danes zajelo tak obseg, da lahko rečemo, da je osemenjenih skoro polovico slovenskih krav in telic.

V novomeškem območju je začela osemenjevalna postaja na Grmu osemenjati že leta 1954, vendar je do ureditve samostojnega osemenjevalnega središča delovala le v majhnem obsegu in s semennim plemenjakom iz središča v Ljubljani. Pod konec leta 1957 so bile končane vse priprave za samostojno delo novoustanovljenega osemenjevalnega centra na Ločenški cesti v Novem mestu.

V letu 1958 se je osemenje-

vanje na Dolenjskem močno razširilo, zlasti pod vplivom republiškega odloka o obvezni uvedbi osemenjenja vsepovsod, kjer je tehnično možno. V letu 1958 je bilo na celotnem področju današnjega novomeškega okraja osemenjenih že blizu 16.000 plemenic, kar je več kot polovico vseh krav in telic.

Izraz »umetno osemenjevanje« je pravzaprav nepravilen in odveč, ker bi se mogel razumeti tako, da tehniško osemenjevanja posega v naravna dogajanja oploditve same; vendar je pa umeten, boljše rečeno, nenaraven samo prenos semena bikov v rodila plemenic. Mogli bi to primerjati delu vinarja, ki v jeseni spravi sečnina v širambo in jih spomladi zopet poseje tjia in takrat, ko mu najbolj ustreza.

Znane so in dostikrat opisane prednosti osemenjevanja pred naravnim pristupom. Ce pa vzamemo samo prednost, da se lahko v osemenjevanju uporabljajo najboljši, izbrani bikli na velikem številu krav, že to samo po sebi opravičuje ta sodobni živinorejski ukrep.

Seveda je osemenjevanje, kot vsaka novost, naletelo tudi na Dolenjskem na nevrne Tomaže, da ne rečemo nasprotnike. Ponekod, posebno med dosedanjimi rejci bikov, je povzročilo osemenjevanje jezo zaradi izgubljenega zaslužka. Drugod pa ljudje iz čiste nevednosti nasledajo najrazličnejšim govoricom, češ da podmladek po osemenjevanju ni za pleme, da se rode nakazna teleta in podobno. Takim živinorejem lahko zagotovimo, da se po osemenjevanju rodi prav toliko za življenje nesposobnih telet kot pri naravnem pristupu in nima osemenjevanje pri tem

nikake vloge. Nasprotno ro-dijo se v veliki večini zdrava teleta, kar se je v dosedanjem delu že nešteto krat pokazalo. Osemenjevanje središče v Novem mestu ima resno nalogo, da s svojimi plemenjaki vpliva na vsestransko izboljšanje naše govedoreje; delo osemenjevalcev na terenu pa je težko in odgovorno. Bili smo močno prizadeti ob ne-nadnem poročilu iz Bele krajine, češ da je neki živinorejec moral oddati v zakol telico, ki da je bila nepravilno osemenjena. Vest se je izkazala za heresično, vendar je lahko škodovala tako ugledu ustanove kot tudi zmanjšanju vrednosti požrtvovalnega dela osemenjevalnega kadra.

Kot vse delo v živinoreji, tako tudi osemenjevanje vpliva na bodoči razvoj ter se bodo sadovi pokazali šele s časom. Prepričani smo, da bo tudi tukaj prihodnost pokazala, da smo na pravi poti. Vet. Alfred Trenc

Kratke
IZ RAZNIH STRANI

- Odbor nürnbérških mestanov, ki se s podporo socialističnih demokratov bori proti jedrski nevarnosti, protestira zoper namen, da bi v mestu nastanili ameriške baterije atomskih topov. Odbor pravi, da bo mesto s tem znova postalo vojaški cilj. Nürnberg je bil med drugo svetovno vojno močno bombardiran.
- Indonezijsko poveljstvo na Celebesu poroča, da so februarja približno sto upornikov, članov gibanja Dar-ul-Islam in da so zaplenili nekaj deset ton zalog.
- Norveški parlament je do bil več kot 300 protestnih pismen proti vključitvi zastopnikov zahodnonemške vojske v severno poveljstvo NATO in proti sklopu goriva za potrebe zahodnonemške mornarice na Norveškem.
- V Susi se je danes začel kongres tuniške vladne stranke Neodestur pod predsedstvom predsednika republike Burgebe.
- Avstrijsko glavno mesto Dunaj ima zdaj 1.630.000 prebivalcev, od tega 731.000 muslimanov. Število rojstev na Dunaju je najnižje med evropskimi mesti in umrljivost ga močno presega. Januarja je bilo rojenih 1330 otrok, umrlo pa 2190 ljudi. Prestovalstvo kljub temu počasi raste zaradi priseljevanja z dežele.
- V CSR je odpotovala bolgarska vladna delegacija, ki jo vodi Damjanov, na pogajanja o vskladitvi perspektivnih gospodarskih planov obeh držav za obdobje 1961-1965.

Brigadirji, srečno!

28. februarja popoldne je iz Novega mesta odpotovalo 96 brigadirjev VI. novomeške MDB »Katiže Rupena« na delovišče v Srbijo. Pričakujejo njihovih prvih vestí in jim želimo, da bi na gradnji AVTO CESTE BRATSTVA IN ENOTNOSTI dosegali prav take uspehe kot so jih naše brigade lani na Dolenjskem!

Novomeška modna revija

Mladinski aktiv Doma mladinskih delovnih brigad iz Smihela pri Novem mestu je dal vzpodbudo za pripravo modne revije v Novem mestu. V petek, 27. februarja, je bil prvi sestanek, ki so se ga udeležili predstavniki nekaterih prizadetih industrijskih podjetij in obrti kot Novoteksa, Industrije perila, Industrije obutve, Kroatca Novo mesto in ostali. Ustanovili so odbor za modno revijo. Prireditev, ki bo konec aprila ali v začetku maja letos, bo združena z zabavnim večerom. Na Dolenjskem je precej razvita tekstilna pletilna, konfekcijska in obutvena industrija ter obrt, ki bo lahko na reviji pokazala vse svoje kvalitete, gotovo pa bo taka prireditev vzpodbudno delovala tudi na njen nadaljnji razvoj. Imamo tudi strokovne kadre, sposobne, da modno revijo pripravijo. Priporočamo vsem podjetjem naj nudijo odboru, ko jih

bo prosili za sodelovanje vso pomoč. Naj upoštevajo, da bodo s sodelovanjem na modni reviji svoje izdelke na najlepši način popularizirali.

Novomeški živalski sejem 2. marca

Pripeljanih je bilo 1.099 prašičkov, v starosti od 5 do 10 tednov, po 3.500 do 6.000 dinarjev, in 44 prašičev, v starosti 3 do 8 mesecev po 6.000 do 20.000 dinarjev. Prodanih je bilo vsega 870 prašičev. Goveje živine je bilo prigra-ne 111 glav. Voli na čez so bili od 70.000 do 90.000 dinarjev ali po 130 do 140 dinarjev kilogram, krave na čez od 40.000 do 70.000 dinarjev ali 100 do 120 dinarjev kilogram, junci ter telice od 35.000 do 75.000 dinarjev na čez ali po 135 do 145 dinarjev kilogram. Opaziti je bilo nekaj kupcev iz Hrvaške, ki so kupovali prašiče. Cena prašičev se je nekoliko dvignila.

Obvestilo

Okrajni ljudski odbor, Okrajna uprava za gozdarstvo, obvešča vse lastnike gozdov, ki nameravajo sekat v sečni sezoni od 1. oktobra 1959 do 31. marca 1960, da je redni rok za vlaganje prošnje za sečno dovoljenje od 1. januarja do 15. marca 1959.

Prošnje je treba vložiti v obliki izpolnjene obrazca pri kmetijski zadrugi, v katere območju leži gozd. Vsi zahtevani podatki v obrazcu morajo biti čitljivi in natančno izpolnjeni (tudi parcelna številka).

Lastnike gozdov, potrebnike lesa za domačo uporabo opozarjamo, da bo potrebno za večje količine tehničnega lesa, odkazanega za domačo uporabo, predložiti gradbeno dovoljenje, da bo les prost gozdne takse.

OKRAJNA UPRAVA ZA GOZDARSTVO

KZ Dvor in sodelovanje v proizvodnji

Kmetijska zadruga Dvor naj bi po akcijskem programu sodelovala pri proizvodnji sena na 30 ha. Do sedaj je sklenila pogodbe za sodelovanje že na 34 hektarjih in računa, da bo dosegla 40 hektarjev uresničitve. Medtem, ko je ta zadruga obdelala teren v celoti in organizirala tudi predavanja na terenu, so druge zadruge v občini s tem delom odlašale in začele sklepati pogodbe šele na seminarjih članov zadržnega sveta.

OB ŠTIRIDESETLETNICI KOMUNISTIČNE PARTIJE JUGOSLAVIJE

REVOLUCIONARNO GIBANJE NA DOLENJSKEM V LETIH 1918 DO 1941

FRANCEK SAJE

Za pomožne blagajnike na posameznih postajah pa so izbrali: za Metliko predelavca Franca Koirja, za Gradac predelavca Ivana Poharja, za Črnomelj pogrovnega ravnalca Simona Lampreta, za Rožni dol črpalnega paznika Franca Vybiralca, za Uršna sela kretnika Karla Robleka, za Birčno vas čuvaja Jožefa Pečeta, za kurilnico v Novem mestu kurjača Jožeta Mehlata in za prago Trebnje—Sentjanž Franca Siliha.

Novi odbor je razen železničarjev povzal tudi vse zavedne delavce in delavke v Novem mestu in okolici, da se pridno udeležujejo diskusijskih večerov, ki so bili vsak četrtek zvečer v gostilni pri Müllerju (»Ujedinjenje«, 10. IV. 1920).

Ti diskusijski večeri so bili vsakokrat dobro obiskani. Nanje so v glavnem prihajali železničarji in tudi ostali Jelavci in kmetje. »Odil jih je komunist Stanko Svajger. Tako so bili ti diskusijski večeri prva šola komunizma v Novem mestu, sama podružnica Splošne železničarske organizacije pa jedro komunističnega gibanja v Novem mestu.

Krajevna organizacija JSDS v Novem mestu je ob ustanovitvi komunistične De-

lavske socialistične stranke 2. marca 1920 takoj pristopila k novi komunistični stranki. Ker je bil njen odbor sestavljen iz komunističnih pristavev, ga ni bilo potrebno spreminjati. Stanko Svajger kot predsednik novomeške organizacije DSS je bil delegat na konferenci DSS 14. marca in na njenem ustanovnem kongresu 11. aprila 1920 v Ljubljani.

Dejanski prelom z desničarskim vodstvom JSDS je novomeška krajevna organizacija izvedla že v jeseni 1919, formalno pa v začetku leta 1920, verjetno marca. Tedaj je novomeška organizacija JSDS sklicala zborovanje v veliki dvorani nekdanjega Windischerjevega hotela v Kandiji. Dvorano so napolnili pristaši JSDS. Značilno je, da se je zborovanje udeležilo tudi več žena železničarjev in drugih delavcev. Shodu je predsedoval Svajger, kot delegat desničarskega vodstva JSDS pa je prišel iz Ljubljane Zvonimir Bernot. Ko je Bernot spregovoril in skušal zagovarjati desničarja Antona Kristana, mu zborovalci z bučnimi protesti niso pustili govoriti. Bržko je spregovoril Kristanovo ime. Čeprav je Svajger zborovalcem večkrat svetoval, naj puste Bernota govoriti, da bi

vsaj izvedeli, kaj namerava povedati, na koncu pa bi mu dali primeren odgovor, niso ogroženi zborovalci Kristanovemu zagovorniku dopustili, da bi preko uvodnih besed nadaljeval govor. Tako so se revolucionarni delavci in kmetje iz Novega mesta in okolice izrekli proti reformistom in za revolucionarno komunistično stranko. (Podatki S. Svajgerja).

Pod vplivom revolucionarnega poleta je v začetku aprila 1920 prišlo v Novem mestu do dvodnevnih uspele stavke krojaških pomočnikov, ki jih je bilo tedaj v Novem mestu okrog 14. Ker so do takrat morali delati po 12 do 15 ur na dan, ob sobotah pa kar vso noč, so zahtevali 10-urni delavnik in povišanje plač. Stavko je organiziral krojaški pomočnik Ivan Krajec iz Kandije, ki je decembra 1918 sodeloval v uporu v Kandiji in mu je revolucionarna oblast občine Smihel-Stopiče 29. decembra 1918 izdala »delavske bukvice št. 4« s podpisom »ž. č. župan Alojz Vovk l. r.« (Fotokopijo hrani Zgod. arhiv CK ZKS.) Stavko je Krajec, po domače Krajčev Žan, pripravil po dogovoru z Jožetom Pirnarjem z Broda in železničarjem Tvrdjem in Vovkom. (Podatki J. Krajca in L. Šetince.)

Velika železničarska stavka in solidarnostna stavka ostalih delavcev

Aprila 1920. leta je revolucionarno delavsko gibanje v Jugoslaviji, prav tako pa tudi v Sloveniji in na Dolenjskem, doživelo največji vzpon. V Kočevju in Novem mestu je bila organizirana komunistična Delavska socialistična stranka, ostale organizacije JSDS na Dolenjskem kot v Sentjanju in drugod pa so bile pod vplivom komunistov. Revolucionarni kmetje, ki so se l. 1918 in 1919 spontano upirali buržoazni oblasti in med katerimi še ni poleg revolucionarni val, so bili deloma organizirani

v Kmečko-delavski zvezi, ki je bila na Dolenjskem precej pod vplivom komunistov, drugod na podeželju pa so bile komunistične skupine. V rokah komunistov so bili sindikati, ki so v svoje vrste zajeli večino delavcev. Tako tudi na Dolenjskem. Kočevski komunisti so imeli v svojih rokah podružnico Unije rudarjev, novomeški pa podružnico Splošne železničarske organizacije.

Tako se je s precejšnjo zamudo organiziralo revolucionarno delavsko gibanje in se s tem okrepilo. Medtem pa je tudi buržoazija utrdila svojo oblast. V taki situaciji je 15. aprila 1920 prišlo do velike splošne železničarske stavke, ki jo je s solidarnostnimi stavkami podprli tudi ostali jugoslovanski proletariati.

Železničarji se, se dolgo borili za izboljšanje svojega položaja. Zveza prometnih in transportnih delavcev in uslužbencev Jugoslavije, v katero je bila vključena Splošna železničarska organizacija v Sloveniji, je po dolgotrajnih pogajanjih 28. oktobra 1919 z ministrom za promet Draškovičem podpisala tako imenovani »protokol sporazuma«, ki je bil velika ekonomska in politična zmaga železničarjev. Ker pa se je meščanska oblast vse bolj krepila, ministrstvo za promet ni hotelo izpolnjevati dolžb tega protokola. Ko je vodja slovenskih klerikalcev dr. Anton Korosec 19. februarja 1920 postal prometni minister, je zavrgel »protokol sporazuma« in izdal »časni pravilnik«, ki je železničarjem močno znižal plače in jim odvzel še druge pridobljene pravice. (D. Gajič, Zločin na Zaloški cesti, Beograd 1951, str. 22—55).

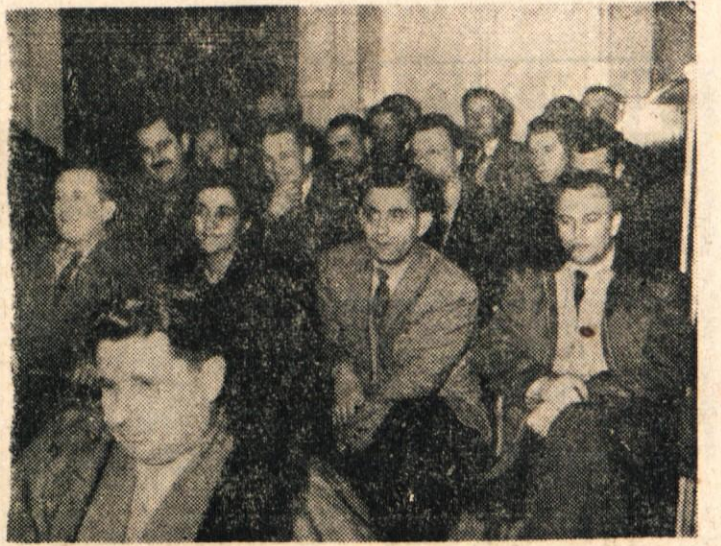
Železničarji so se začeli pripravljati na še odločnejši boj. Splošna železničarska organizacija je sredi marca imela v Sloveniji že 7164 članov, so pa nato začeli pristopati še novi člani. Ob »najnovejšem

atentatu, ki ga je naperilo ministrstvo sabračaja proti železničarjem, je sklicala naša organizacija po vseh svojih podružnicah javne železničarske shode, da se poučijo člani o dejanskem položaju, v katerem se danes železničarji po zaslugi »žutokljunašev« nahajajo. Vsi shodi so bili sijajno obiskani in upravičeno ogročenj železničarjev je preklopilo do vrhunca, ko so jim naši govorniki tolmáčili srednjeveške določbe »Začasnega pravilnika«, plod izdajalskega početja čelagator Zveze Jugosl. železničarjev...« (»Ujedinjenje«, 3. IV. 1920.)

V Novem mestu je bil tak shod 28. marca 1920 v gostilni pri Müllerju. Zborovalci so z ogročenjem protestirali proti »začasnemu pravilniku« in soglasno sprejeli protestno resolucijo, v kateri so »odlično in zadržne protestirali proti ukinitvenju »protokola sporazuma« ter zahtevali njegovo brezpogovorno uveljavljanje...« Dopsnik v »Ujedinjenju« komentar: »Shod bo nedvomno zapustil v našem kraju globoke sledove v škodo koruznemu socializmu Zvezejarjev.« In res so po tem shodu Franc Vovk in drugi izstopili iz »žolte« Zveze jugoslovanskih železničarjev ter se vpisali v Splošno železničarsko organizacijo.

Tudi v Črnomlju je bil 28. marca 1920 protestni shod belokranjskih železničarjev. Na tem shodu so ustanovili tudi svojo podružnico Splošne železničarske organizacije in si izvolili naslednji odbor: predsednik Rudolf Milek, podpredsednik Ivan Pohar, tajnik Jaka »Hočevar, blagajnik Ivan Potočnik, njegov namestnik Simon Lampret, odborniki Janez Jerman, Lovrenc Strukelj, Feliks Hlebec in Fran Skvarca, za predgnika računov pa sta bila izvoljena Martin Raner in Fran Košir. (»Ujedinjenje«, 3. IV. 1920.)

Družbeni plan in proračun sprejeta

Gošče na skupni seji obeh zborov

(Nadaljevanje s 1. strani)
denarjem zagotovi dvig proizvodnje. Novih 92 ha hmelja, pet novih sušilnic, nakup 5 traktorjev, 6 kombajnov, 40 motornih kosilnic in drugih strojev ter orodja, ureditev plačilščev ter orodja, ureditev plačilščev v Sentlovrencu, na Mali Loki, Grabnu in v Brežicah za

Ing. Milan Bračička: »Vse možnosti imamo, da dosežemo znatno povečanje kmetijske proizvodnje...«

Jurij Ivanetič. Posebno težavno je vprašanje šolskih prostorov. Učencev v šolah je zdaj 24.251, še vedno pa je nekaj nad 30 šol neobnovljenih. Večina nove delovne sile prihaja iz vasi, mlademu kadru pa manjka zadrževanje na osnovni izobrazbi. Problem doraščajoče mladine in njene vzgoje je zaskrbljujoče vprašanje celotne družbe. (Več bomo o poročilu Ing. J. Ivanetiča še poročali.)

O socialno-zdravstvenih vprašanjih je nato razpravljal Miha Počrvina in se pomudil zlasti ob problemu, da je en del prebivalstva še vedno soc. nezavarovan. Tovariš Ludvik Golob je govoril o finančni plati gospodarstva v okraju in nujni potrebi, da sčebimo razen za varčevanje tudi za dinamiko enakomerne potrošnje. Pri vseh negospodarskih investicijah naj imajo prednost tista dela, pri katerih so ljudje pripravljeni s prostovoljnimi delom in drugo udeležbo povečati vrednost investiranih sredstev.

5800 pršutnikov (bekonov), vzrejalšča v Crmošnjicah za 600 telet in odrtega hleva za 90 krav molznic v Zalogu, ukrepi za dvig pridelkov krmnih rastlin, sena, za ureditev 200 ha skupnih pašnikov in kultiviranje 200 ha steljnikov v Beli krajini in ostali ukrepi, ki jih predvideva plan, naj v celoti zagotovijo dvig kmetijske proizvodnje za 4,5 odst. v primerjavi z letom 1958, ko smo imeli izredno dobro letno sadja in grozdja. Visok napredek pričakujemo zlasti pri industrijskih rastlinah, pri žitih in v živinorejli.

Miha Počrvina: »Izdatki za zdravstveno zaščito prebivalstva predstavljajo vsako leto največji odstotek obremenitve v vseh naših občinah...«

Pereči problemi šolstva
O šolstvu in njegovih težkih vprašanjih je razpravljal Ing.

NOTRANJEPOLITIČNI TEDENSKI PREGLED

Nezadržno naprej

Zvezni izvršni svet je na zadnji seji proučeval razvoj in gibanje gospodarstva v preteklem letu. Cilj je bil predvsem v tem, da se dožene, kako izpolnjujemo naše letne načrte v primerjavi s petletnim gospodarskim načrtom. Letošnje leto je namreč že tretje leto petletnega načrta in zato moramo biti pozorni, kako izpolnjujemo posamezne naloge. Ugotovljeno je, da smo v prvih dveh letih izpolnili vse osnovne naloge petletnega gospodarskega načrta, še več, v nekaterih zelo važnih gospodarskih panogah se gospodarstvo razvija celo hitreje, z večjimi uspehi, bolj dinamično, kot pravimo, kot da smo pričakovali in si zastavili za naloge.

Nekaj podatkov, ki bodo pokazali ta razvoj v primerjavi s petletnim načrtom: Narodni dohodek se je v prvih letih povečeval vsakič za 11-12%, to je za 1% več kot smo računali s petletnim gospodarskim načrtom. Industrijska proizvodnja se je v prvih dveh letih povečala v povprečju za 14%, medtem ko je petletni načrt predvideval povprečno 11-12 odstotno povečanje. V dveh letih petletnega načrta za gospodarski razvoj smo ustvarili že 43% povečanja, ki je predvideno. Gradbeništvo se je povprečno povečalo za 22%, medtem ko je petletni plan predvideval le 11 odstotno letno povečanje. Tudi promet se je povečal vsakič za 10.8%, medtem ko je bilo predvideno le 8.3 odstotno povečanje. Tako je bil razvoj mnogih gospodarskih dejavnostih.

Med podatke, ki nas ne zadovoljujejo in kjer bo treba dodati nekatere ukrepe, da dosežemo potrebno skladnost v gospodarskem razvoju, je treba šteti tiste o zaposlovanju in o produktivnosti dela. Skupna zaposlenost se je povečala za 7 namesto za 4%, kot smo predvidevali. Zato zaostaja tudi proizvodnja dela. Povečati bi se morala za okoli 7 in pol do 8 in pol % vsako leto, dejansko pa se je le za 7 odst. povečala. Za nekaj manj odstotkov. To je sicer majhen primanjkljaj, bi rekli, toda v proizvodnji pomeni vendarle velike količine blaga, ki predstavlja tudi dokajšnjo vrednost. Zet ti, čeprav najosnovnejši podatki za najvažnejše veje gospodarstva govorijo, da so bile ocene pravilne in da je petletni plan realno zastavljen. Čeže, da so naše rezerve in možnosti celotno večje in da bomo lahko v nekaterih gospodarskih dejavnostih dosegli še hitrejši porast proizvodnje kot smo računali in kot smo to dosedaj ustvarili. Pri vsem tem je treba poudariti se zlasti to, da je naš razvoj hitrejši kot je v mnogih drugih državah in Zahodu. To konec koncev ugotavljajo tudi statistike Združenih narodov. Po vsem tem je razumljivo, da ni nobenih razlogov, da bi menjali osnovne gospodarske politike, pač pa moramo začeti, ki smo jih sprejeli, le še bolj dosledno izpolnjevati in uspehi bodo prav gotovo še večji.

Korisno bo, če bralce seznanimo vsaj na kratko s porastom življenjskega standarda v poslednjih dveh letih. Nimamo namena govoriti o osebnih dohodkih in o cenah, ker to zahteva daljše razprave. Porast življenjske ravni se namreč odraža tudi pri mnogih drugih stvareh. Tako na primer imamo zbrane podatke, da se je potrošnja elektrike v gospodarstvu v zadnjih dveh letih povečala za 37%. Mimo tega pa se je povečala tudi potrošnja energije za razsvetljavo, javni promet, razsvetljavo poslovnih in društvenih prostorov itd. za 12%. Pomeni, da se je povečala potrošnja elektrike za gospodinjstva in za široko potrošnjo za 49%. Sedaj proizvajamo na leto že 7.2 milijarde kWh, od tega uporabimo za gospodinjstva in ostalo široko potrošnjo okoli 1 milijardo in pol kWh. Se leta 1956 so naša gospodinjstva porabila 643 milijone kWh, lansko leto pa že 1 milijardo in 100 milijonov. Tudi drugi podatki govorijo o določenih spremembah v standardu in spremembah v potrošnji osebnih dohodkov. Tako se je mestni promet povečal za 14%, medmestni za 31%. Prevoz potnikov med mesti se je povečal celo za 82% itd. Investicije v stanovanjski in komunalni dejavnosti so se v zadnjih dveh letih povečale za 83%, točenjenje od 44 na 82 milijard v letu 1958. Samo za stanovanja je šlo iz te vsote nekaj več kot 7%. O povečani osebni potrošnji govorijo tudi podatki o prometu v trgovini na drobno. Ker so se cene spreminjale, bomo zapisali le podatke o količinah prodanega blaga. V zadnjih dveh letih pa je trgovina prodala za 15% več kilogramov, metrov itd raznih proizvodov. Iz tega sledi, da se življenjska raven povečuje ne glede na spreminjanje cen, čeprav je treba opozoriti, da je povečanje cen spremljalo tudi povečanje osebnih dohodkov. Toda zlasti slednje nekateri le neradi priznajo.

To je le nekaj podatkov, ki govorijo o nezadržnem napredu našega gospodarstva in o možnosti, da petletni načrti gospodarskega razvoja izpolnimo celo nekaj prej.

Skupno vlaganje v rdeštev gospodarskih organizacij

Na ločeni seji je okrajni zbor nato odobrel družbeni plan po posameznih poglavjih. Odborniki so postavili predsedniku zbora Stanetu Nučniču več vprašanj s področja šolstva, občinskih doklad, telesne vzgoje, gradnje sušilnic za hmelj (Cromelj), vzdrževanja mostu čez Savo v Sevnici, investicij v krmeljsko opekarno in pod. Tudi tu se je pokazalo, kako pereča so vprašanja šolstva in obnove oz. gradnje nekaterih šol v okraju. Čeprav so proračunska in investicijska sredstva za to dejavnost zares skromna, obstaja vendar le možnost, da s skupnim vlaganjem sredstev gospodarskih organizacij zberemo za najnujnejše potrebe v okraju 225 milijonov dinarjev. Tu čaka zlasti sindikate hvaležno in koristno področje dela. Če bomo ta sredstva uporabili posamično za kranje lukenj, se to ne bo nikjer dosti poznalo. Združeno pa lahko pomenijo izdatno pomoč v letošnjih negospodarskih investicijah okraja.

Ker bomo o družbenem planu zaradi njegove obširnosti še posebej poročali v prihodnjih številkih našega tednika, naj se danes omejimo samo na nekaj najglavnejših podatkov: 34 milijard in 891 milijonov dinarjev je bilo lani v okraju družbene bruto proizvodnje, letos pa se bo le-ta dvignila še na 37 milijard in 635 milijonov dinarjev. Narodni dohodek bo znašal letos 16 milijard in 121 milijonov dinarjev (lani 14 milijard in 998 milijonov). V odstotkih: povečanje družbene bruto proizvoda za 7,9 odst. in narodnega dohodka za 7,5 odst. Doseči bo treba realno povečanje osebne potrošnje na zaposlenega v družbenem sektorju za približno 6,5 odst. Sredstva ljudskih odborov in gospodarskih organizacij za skladnejši razvoj družbene rav-

ni morajo biti letos večja v primerjavi z lanskim letom vsaj za 20 odstotkov. Izvoz industrijskih, kmetijskih in gozdnih izdelkov mora letos poročati za 4,8 odst. inozemski turistični promet pa naj bi se povečal za približno 30 odstotkov. Proračunske izdatke za državno upravo je treba še naprej zmanjševati, povečevati pa izdatke za prosvetno-kulturne, socialnozdravstvene in še posebej za negospodarske investicije. Več o tem in okrajnem proračunu pa v prihodnjih številkih Dolenjskega lista.

Razprava v zboru proizvajalcev

Odborniki so v razpravi ugotovili, da je z ozirom na izreden poudarek plana na industriji in kmetijstvu, njegova uresničitev odvisna predvsem od teh dveh panog. Razmerje med razpoložljivimi lastnimi sredstvi in predvideno investicijsko izgradnjo bo zahtevalo kar največ naporov. Povečanje storilnosti dela, naglašanje po učinku in združevanje sredstev so načini, ki jih bomo morali letos uporabljati pri izpolnjevanju plana.

Dolenjska industrija je mlada, zato sta vprašanji organizacije dela in strokovnosti delavcev toliko bolj pereči. Oboje skriva v sebi znatne rezerve. Izpolnjevanje organizacije dela in le naloga gospodarskih organizacij, reševati jo morajo tudi organi delavskega upravljanja in zbori proizvajalcev. Strokovno izpolnjevanje delavcev morajo gospodarske organizacije sprejeti kot konkretno nalogo. Razmišljati moramo o raznih oblikah sodelovanja — kooperacije — med podjetji, ki večkrat zagotavljajo lepe uspehe. Mnogo podjetij, ker nimajo zadostnih lastnih sredstev, dela kjub pridnosti in slabih pogojih in brez možnosti za razvoj. V takih primerih moramo pomagati z uporabo združenih sredstev.

655 milijonov dinarjev investicij v kmetijstvo nam postavlja resne naloge. Ni dovolj, če bomo predvidena sredstva uporabili le, da bi z njimi nekaj zgradili, pač pa moramo z njimi ustvariti nove gospodarske in družbene odnose na vasi. Investicijska politika in pogodbeno sodelovanje kmeta z zadrgo nista sama sebi namen. Z njima moramo povečati kmetijsko proizvodnjo. Dozaj je sklenjenih le 9% pogodb za hibridno korožo, 17% za krompir in 16,2% za travnišvo od tega, kar je po planu predvideno. Ker je pomlad pred durmi, takšno stanje ni razveseljivo. To je dokaz, da občine, združeni sveti in družbene organizacije na vasi niso dovolj delale. O nalogah v kmetijstvu bodo morali spregovoriti tudi zbori proizvajalcev. Družbeni plan je gospodarsko utemeljen, zanj smo se odločili in ga torej moramo uresničiti.

V razpravi so se dotaknili sklada za kadre in ugotovili, da ga je potrebno v okviru možnosti zvišati. Predvideni znesek dotacij družbenim organizacijam bo v celoti dodeljen okr. odbrom SZDL, ki ga bo nato preko posebnega odbora razdelili. Za dograditev sodišča v Cromlju bo OLO skušal najti potrebna sredstva pri republiki. Ker gradbeništvo, ko so sestavljali plan gradnji, ni razpolagalo s potrebnimi podatki, bo mogoče plan gradnji zvišati. Ker so ceste v slabem stanju, bo treba vprašanje prirediti reševati tako, da bomo vsako leto po eno cesto modernizirali in uredili, ostale pa le vzdrževali. Na razna vprašanja, ki si jih odborniki v razpravi načeli, je dal pojasnila podpredsednik Viktor Zupančič.

S seje okrajnega zbora proizvajalcev: Ing. Branko Petercel razpravlja o proizvodnji

ma — kolikor dobiš, toliko razdeli. V drugi glavi se je porodila ideja, da bi našli kredit — kot da tega ne bi odslužili sami, z lastnim delom! Tudi ta tovariš je pozabil nedavno razpravo o tem, da ima podjetje že skoraj do zgorne meje izkoriščeno kreditno sposobnost, ker je pač staro in se obnovlja šele zadnjih nekaj let. Najbolj ga je pihnil oni, ki je rekel kratko in jasno:

«Ljudje toliko delajo, da so si zastavili pol plače, pa naj jo dobijo, kjer hočejo. Dati jim jo je treba, pa če ni tete, jo pa lahko vzamemo, saj smo delavski svet mar ne?»

Kie, le kje »jo lahko vzamemo« tovariš? Mar nam danes, po osmih letih delavskega samoupravljanja, še ni jasno, da delimo lahko edino plodove svojeega lastnega dela? »Vzeta« se je dalo nekoč pred leti: oblast iz rok kapitalistov in izdajalcev, vzelo se jim je lahko prizvaljna sre tva ki so jim jih zgradili žulji naših očetov, do kraja izkoriščanih v svojih 16 in 12 urnih delavnikih! Vzeli je mogoče tudi doma iz sklade le toliko, kolikor smo vanjo vložili, pa nič več. Seveda, še nekeje je mogoče vzeti — s sosedovga kupčka. Toda to je kraja. Komu pa bi delavski svet »vzela«

GG Brežice gradi

Gozdno gospodarstvo Brežice obnavlja svoj avtopark. Tri avtomobile TAM so že kupili, letos pa nameravajo nabaviti še dva znamke FAP ali Deutz. Tako bo njihov avtopark, ki ga imajo samo za lastne potrebe, popolnoma obnovljen.

Letos maja bo vseljiv osemstanovanjski blok, ki ga je Gozdno gospodarstvo začelo graditi lani za svoje delavce in uslužbence. Stal jih bo 21 milijonov dinarjev, in kolikor so tudi dobili posojilo iz občinskega stanovanjskega sklada. Za dve stanovanji bo plačevala anuitete v znesku 4 milijone dinarjev Okrajna gozdna uprava Novo mesto, ki bo s tema stanovanjema tudi razpolagala.

Letos bo Gozdno gospodarstvo Brežice dokončalo gradnjo 5 km ceste na južno pobočje Bohorja, ki so jo začeli graditi že leta 1954. Dograditvi morajo še 1200 metrov od Restanja do logarnice Globoko, kar jih bo stalo 3 do 4 milijone dinarjev, gradnja ceste pa bo okoli 20 milijonov dinarjev.

Letos bo začelo graditi Gozdno gospodarstvo Brežice tudi 5 km dolgo gozdno kamsionsko cesto za svoj revir na Jatni. S tem bo odprtil 700 ha gozdov, ki so bili do zdaj skoraj nedostopni. Sredstva — 10 milijonov dinarjev — za gradnjo, ki bo trajala dve do tri leta, bodo dobili od OLO Ljubljana. Cesta bo samo za gozdni promet.

V letošnjem letu bo Gozdno gospodarstvo Brežice dogradilo logarnico in gozdoposlovje v Bukovinah na Velikem Čirniku. To bo pravzaprav stanovanjska hiša za dva logarja z družinama, ki bo imela tudi vodovod in električno. Stala bo 3 milijone dinarjev.

le ceste pa bo okoli 20 milijonov dinarjev.

Letos bo začelo graditi Gozdno gospodarstvo Brežice tudi 5 km dolgo gozdno kamsionsko cesto za svoj revir na Jatni. S tem bo odprtil 700 ha gozdov, ki so bili do zdaj skoraj nedostopni. Sredstva — 10 milijonov dinarjev — za gradnjo, ki bo trajala dve do tri leta, bodo dobili od OLO Ljubljana. Cesta bo samo za gozdni promet.

V letošnjem letu bo Gozdno gospodarstvo Brežice dogradilo logarnico in gozdoposlovje v Bukovinah na Velikem Čirniku. To bo pravzaprav stanovanjska hiša za dva logarja z družinama, ki bo imela tudi vodovod in električno. Stala bo 3 milijone dinarjev.

Pereč problem gradbeništva

Na nedavni konferenci občinskega sindikalnega sveta v Videm-Krškem so bili razne delegatove še član predsedstva republiškega sveta sindikata tov. Svab, podpredsednik OLO Novo mesto tov. Zupančič, tajnik OSS Novo mesto tov. Usenik, občinski in politični predstavniki in drugi.

Na konferenci so ugotovili, da imajo gradbinci mnogo težkoč pri opravljanju svojih del, predvsem zaradi nenačrtnega gradbeništva. Njihova sezona se začne v maju. Vendar plačujejo ne kvalificirane delavce, tudi preko zime po 50 do 60-odstotno, čeprav ne delajo. Te ljudi bi pa lahko tudi pozimi zaposlili, mogoče s kakimi pripraviljnimi deli. Prav zaradi slabo planiranega gradbeništva so delovne uslugе tako drage.

Proizvodni in finančni načrt za leto 1958 je bil v občini Videm-Krško prekoračen za 7 odstotkov. Dodati je treba, da je bilo to prekoračenje doseženo tudi na račun večjega števila zaposlenih. Prav zaradi tega so na konferenci zahtevali, naj v bodoče uredijo tarifno politiko tako, kot jo je nakazal plenum republiškega sindikalnega sveta: delavec naj bo plačan po učinku dela, ne pa od ure. V vseh gospodarskih organizacijah občine je prejemale plačo po učinku dela le ena tretjina zaposlenih.

delno urejeno, ne bo pa še zelenjadne trgovine in mlekarne, čeprav je tukaj tovarniško naselje. M.

NAŠ OBISK

Samo po učinku

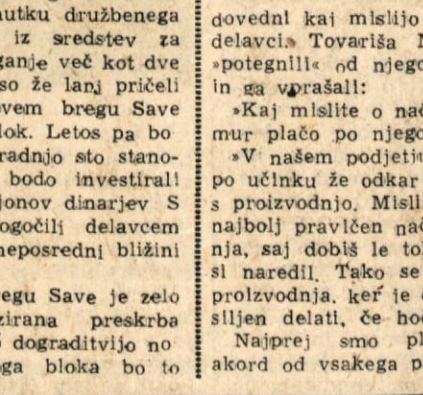
Jože Nagelj je mojster v industriji obutve Novo mesto. Razvoj bo terjal letos od nas naporov za povečanje storilnosti dela, ki je neposredno povezano z normami in nagrajevanjem po učinku. Bilh smo ra-

Ker smo proizvodnjo izpolnjevali, smo delo počasi delili na posamezne faze. Zato smo »akord iz enega para čevljev nato delili na dele čevlja in tako prišli na norme. Delavec so se na fazah dela izpolnjevali in vedno več proizvajali. Če opravlja vsa dela, ki so potrebna za izgotovitev enega para čevljev, se veliko težje pričljuje kot samo enemu delu, na primer pribijanju klincev na prešivanju. Ljudje so postali pravi mojstri. Storilnost je rastle in od tega je imela korist vsa družba in delavec, ker je več naredil in več zaslužil.»

Z odgovorom tovariša Naglja smo bili zadovoljni. Njegove besede so bile tako prepričljive, da smo mu radovedni zastavili še eno vprašanje, ki ni bilo v načrtu. »Kaj bi storili, če bi pri vsi norme ukinili in uvedli plačevanje na uro?« Brez pomisleka in odločno je odgovoril:

«Podjetje bi takoj zapustil in odšel drugam, kjer so norme. Privlači sem se delu in ne morem gledati človeka, ki postavlja!»

Kako ste seznanjeni s tarifnim pravilnikom in načinom obračunavanja? »Oboje mora biti kar najbolj preprosto in razumljivo. Zadevo smo uredili tako, da vsak delavec ve, koliko zasluži od kosa in svoje proizvodnje tudi sam beledi. Če želj kontrolirati obračun, pomozli številu kosov z denarno postavko in izračun je gotov. Novi tarifni pravilnik pripravlja desetčlanska komisija. V njej so predstavniki vseh faz dela. Ko bo pripravljen, bo o njem razpravljali upravni odbor in ves kolektiv.« -e-8

dovedni kar mislijo o tem naši delavci. Tovariša Naglja smo »potegnili« od njegovega stroja in ga vprašali: »Kaj mislite o načelu: vsakomur plačo po njegovem delu?« »V našem podjetju plačujemo po učinku že odkar smo pričeli s proizvodnjo. Mislim, da je to najbolj pravičen način plačevanja, saj dobiš le toliko, kolikor si narediš. Tako se tudi dvigla proizvodnja, ker je delavec prisiljen delati, če hoče zaslužiti. Najprej smo plačevali na akord od vsakega para čevljev.

Bilo je na zadnjem zasedanju delavskega sveta v nekem našem starem podjetju. Na dnevnem redu je bila obravnava o poslovnem uspehu za preteklo leto. Stvar resda ni lahka za preprostega človeka, ki dela pri stroju. Toda če je posredovna na lep, razumljiv način, jo lahko vsak razume in sklepa o nji.

Gráfico prikaz delitve celotnega dohodka je približno takle: 450 milijonov celotnega dohodka, ta pa se razdeli takole: polovico predstavljajo materialni stroški, četrtina so obveznosti do družbe, amortizacije, obresti, prometni davek, prispevki itd. Ena četrtina je dohodek od tega predstavljajo okroglih 120 milijonov dinarjev čist dohodek. O tem naj teče razprava, tega naj DS razdeli na osebne dohodke in sklade podjetja.

Tu pa je treba nekatere stvari enostavno poznati, da bi se razumeli: Tudi delavce za strojem naj bi jih razdelil, ne samo oni iz knjigovodstva. Računovodja je lepo, jasno in razumljivo tolmačil, kako in kaj kaj predstavlja čist dohodek podjetja, kako se lahko razdeli, koliko ga je že porabljeneza za redno izplačilo osebnih dohodkov, koliko je od tega prispevki za socialno zavarovanje, stanovanjski fond, redni proračunski prispevek itd. Tudi to je povedal, da so v tem osebnem dohodku všteti tudi že zneski (skoro dve plačji), ki so že bili izplačani nad tarifnimi postavkami po tarifnem pravilniku. Ostalo je kjub temu še okroglih 20 milijonov za sklade podjetja. Tu pa so se pričele težave.

Najprej je direktor obvestil člane sveta, da so po prejšnjih sklepih že

ma — kolikor dobiš, toliko razdeli. V drugi glavi se je porodila ideja, da bi našli kredit — kot da tega ne bi odslužili sami, z lastnim delom! Tudi ta tovariš je pozabil nedavno razpravo o tem, da ima podjetje že skoraj do zgorne meje izkoriščeno kreditno sposobnost, ker je pač staro in se obnovlja šele zadnjih nekaj let. Najbolj ga je pihnil oni, ki je rekel kratko in jasno:

«Ljudje toliko delajo, da so si zastavili pol plače, pa naj jo dobijo, kjer hočejo. Dati jim jo je treba, pa če ni tete, jo pa lahko vzamemo, saj smo delavski svet mar ne?»

podjetju denar za delitev plač nad tarifnim pravilnikom? Lastnik? Kdo pa je lastnik — če ne družba? Kdo kroji usodo temu in drugim kolektivom, če ne člani delavskega sveta, ki obravnava in delijo na sklade tisto, kar kolektiv prigospodari v enem letu? Kdo razpolaga s presežki dela, seveda po veljavnih predpisih, če ne delavski svet?

Če pomislimo na drugo plat pravkar zapisane izjave, bomo videli, da je v današnjih razmerah gospodarjenen kaj več kot poslušanje posameznikov in njihovih želja, ki so seveda popolnoma razumljive. Le kdo ne bi glasoval za delitve, če je ta možna? Ne četrtino, dve plačji bi izglasovali, če bi le bil denar zanj. Tako pa se v tem kolektivu držijo parole: »Dvakrat da, kdor hitro da« in so delitve na dnevnem redu skoraj za vsakem tromesečnem obračunu. Seveda po mitem, to pa se razgubi ljudem sicer sproti koristi, ne dovoljuje pa jim večjih »investicij« na domačem področju. Zato je potrebno, da se vsi delavci, posebno pa še člani upravnih organov podjetij, podrobneje seznanijo s predpisi, načeli in drugimi določili, ki urejajo meje med družbo in kolektivom meje med gospodarnostjo in napredkom ter ozko gledano trenutno koristjo, ki jo lahko neposredno vtnakne vsak posameznik v žep. In jutrišnji dan? Mar ta ni važen, ali ni važna zamenjava strojev?

Upravljamo ali delimo?

sklad skupne porabe (ki je minimalen in tudi že odobren) in v sklad osebnih dohodkov le še znesek v višini okrog 30 odstotkov mesečne plače. To je dober rezultat, saj okroglo dve plačji nad tar. pravilnikom ob tako visokih stroških vzdrževanja »na starega obrata niso kar tako. Seveda ljudje — predvsem nepoučeni — smatrajo, da so zasluje večje, znatno večje, toda ali ni del uspeha tudi nov prizidek, pa nove naprave, novi stroji, ki so bili nabavljeni v preteklem letu? Brez dvoma le da to radi pozabimo ...

Po tej razpravi se je oglašil prvi neverni Tomaž. Nekaj se mu je zavrtilo, pa je predlagal, da bi stroje plačevali iz denarja, ki so ga podjetju dolžni — kupiti! Može je verjetno poznal, da je bilo že večkrat pojasnjeno, da se dohodek ne deli kot do-

sklad skupne porabe (ki je minimalen in tudi že odobren) in v sklad osebnih dohodkov le še znesek v višini okrog 30 odstotkov mesečne plače. To je dober rezultat, saj okroglo dve plačji nad tar. pravilnikom ob tako visokih stroških vzdrževanja »na starega obrata niso kar tako. Seveda ljudje — predvsem nepoučeni — smatrajo, da so zasluje večje, znatno večje, toda ali ni del uspeha tudi nov prizidek, pa nove naprave, novi stroji, ki so bili nabavljeni v preteklem letu? Brez dvoma le da to radi pozabimo ...

Po tej razpravi se je oglašil prvi neverni Tomaž. Nekaj se mu je zavrtilo, pa je predlagal, da bi stroje plačevali iz denarja, ki so ga podjetju dolžni — kupiti! Može je verjetno poznal, da je bilo že večkrat pojasnjeno, da se dohodek ne deli kot do-

Kie, le kje »jo lahko vzamemo« tovariš? Mar nam danes, po osmih letih delavskega samoupravljanja, še ni jasno, da delimo lahko edino plodove svojeega lastnega dela? »Vzeta« se je dalo nekoč pred leti: oblast iz rok kapitalistov in izdajalcev, vzelo se jim je lahko prizvaljna sre tva ki so jim jih zgradili žulji naših očetov, do kraja izkoriščanih v svojih 16 in 12 urnih delavnikih! Vzeli je mogoče tudi doma iz sklade le toliko, kolikor smo vanjo vložili, pa nič več. Seveda, še nekeje je mogoče vzeti — s sosedovga kupčka. Toda to je kraja. Komu pa bi delavski svet »vzela«

podjetju denar za delitev plač nad tarifnim pravilnikom? Lastnik? Kdo pa je lastnik — če ne družba? Kdo kroji usodo temu in drugim kolektivom, če ne člani delavskega sveta, ki obravnava in delijo na sklade tisto, kar kolektiv prigospodari v enem letu? Kdo razpolaga s presežki dela, seveda po veljavnih predpisih, če ne delavski svet?

Če pomislimo na drugo plat pravkar zapisane izjave, bomo videli, da je v današnjih razmerah gospodarjenen kaj več kot poslušanje posameznikov in njihovih želja, ki so seveda popolnoma razumljive. Le kdo ne bi glasoval za delitve, če je ta možna? Ne četrtino, dve plačji bi izglasovali, če bi le bil denar zanj. Tako pa se v tem kolektivu držijo parole: »Dvakrat da, kdor hitro da« in so delitve na dnevnem redu skoraj za vsakem tromesečnem obračunu. Seveda po mitem, to pa se razgubi ljudem sicer sproti koristi, ne dovoljuje pa jim večjih »investicij« na domačem področju. Zato je potrebno, da se vsi delavci, posebno pa še člani upravnih organov podjetij, podrobneje seznanijo s predpisi, načeli in drugimi določili, ki urejajo meje med družbo in kolektivom meje med gospodarnostjo in napredkom ter ozko gledano trenutno koristjo, ki jo lahko neposredno vtnakne vsak posameznik v žep. In jutrišnji dan? Mar ta ni važen, ali ni važna zamenjava strojev?

Razmisli tovariš, pa morda prihodilne boš več za »vzela«, temveč boš zahteval več pojasnil za svoje pre-sežki dela. Zasluga vseh je tudi pravica vseh! -ok

Tončka Majcen: SPOMINI NA BORBO

Mica se je med ofenzivo skrivala v Dolah nad Skocjonom skupaj z mladincem Lojzotom Trpinom, Jarkovič pa je kljub opozorilu, naj ne hodi v svoj kraj, odšel in tako so ga po ofenzivi ujeli belogardisti in čez nekaj dni ubili Italijani so pri Skocjanu ujeli tudi aktivista Blaža Šutarja, Iljaža, Praznika, Ivana Robeka, Jožeta Sedeja in še nekega partizana, ki je bil na okrevanju v Stari Bučki.

Drugi dan je prišel v naš bunker še Karel Forte. Ražen Forteja, ki je imel v redu pištolo, smo imeli mi samo pištolo 7.35, to je orožje, ki ni bilo za obrambo; še sami bi se težko ubili. Italijanska ofenziva se je začela šele čez tri dni. Najprej so prišli na Telče, kjer smo jih zagledali. Tomažičevi so nam skuhalo še dobro večerjo in prinesli nekaj hrane.

Ves čas našega bivanja v bunkerju pod Otavnikom sta nam kuhali Leni Tomazič in svakinja Julka Tomazič. Prav tako sta nas obveščali o gibanju sovražnika. V bunker nad Lakencom smo se prestavili, da bi dobili čimprej zvezo s partizani. V tem bunkerju smo bili brat, jaz, oba Blatnikova in Karel Forte. Hrano nam je nosila Lojzka Blatnik, žena Pepija. Ko po nekaj dneh ni bilo od nikoder nobenega partizana, sem jih šla jaz iskat, ker je to bilo najmanj nevarno. Dobil sem jih v Čučnji vasi; bila sem vsa srečna, da sem spet videla našo vojsko. Ko sem se vrnila, so mi povedali, da nas je iskal okrožni sekretar Novega mesta Černe-Klemen. Odšli smo na Crečež, kjer je bila takrat II. četa Vzhodnodolenjskega odreda. Brat je bil takoj določen za komisarja reletnih postaj, Pepi Blatnik je ostal v enoti kot obveščevalec, Hans Blatnik je odšel na okrožje Novo mesto za kurirja, jaz pa sem prisila, če grem lahko v III. četo VDO, kjer je bil komandir Vinko Robek, komisar pa Franc Kumše-Stamenko.

V tej četi, v kateri je bila tudi Mica, je bilo mnogo domačinov in sem se prav dobro počutila. V četi sem ostala do novembra 1942. leta. V tem času so Italijani napravili še nekaj večjih napadov. Pri enem od njih so nas Italijani napadli z minometi in težkimi strojnimi; ranjeni so bili trije tovariši, med njimi tudi Teropšič V četi je bila za bolničarko Justo Drčar iz Dolenje Stráže, zelo korajžna partizanka in priljubljena med borci. Justo je na hitro obvezala lažje ranjene, Teropšiča pa je morala pri umiku podpirati, nosila je tudi njegovo puško; gredoč sta se prepirala, kdo bo streljal, Justo pa je rekla samozavestno:

»Streljala bom pa že jaz!« Malo prej smo napravili neke rekvizicije. Imeli smo konja, kravo in vola. Med najhujšim ognjem, ko je bilo vprašanje, če se bomo sploh lahko prebili iz obroča, je dal komandir Robek nalog, da pustimo živino in se umikamo sami. Konj in krava sta se res tako izgubila, vol pa je šel za nami kakor pes in tudi ko smo prišli na mesto, ga ni bilo treba privezati. Ta njegova »zvestoba« mu je podaljšala življenje za nekaj dni, saj ga kljub pomanjkanju hrane nismo mogli takoj ubiti.

Zaradi stalnih napadov Italijanov in belogardistov se je morala naša četa priključiti bataljonu, kjer je bil komandant Nace Majcen-Taras. — Bili smo nekje pod Trebelnem, ko nas je napadlo mnogo Italijanov. Ze več dni nismo jedli. Hoteli smo skuhati krompir, a že so začeli Italijani napadati tabornišče z minometi. Mina je priletela v kuhinjo, da je posodo kar odneslo. Pri napadu ni bilo hujšega kot dva laže ranjena in mi smo bili še nadalje lačni. Umaknili smo se na Jagodnik, kjer smo ostali dalje časa. V partizanski tabor na Jagodniku so prihajali tudi drugi aktivisti, kot Klemen, Meta Košir, Dana Bravničar, Aleš, Dunja Šćurk, Katja Rupena, Slavka Becele in drugi. V novembru 1942 je prišel pome in Mico tovariš Klemen in odredil, da morava nazaj na škocjanski rajon na politično delo. Tovariš Klemen mi je med potjo na Novo goro povedal, da sem sprejeta v članstvo KP. Bila sem izredno vesela tega zaupanja.

Med italijansko ofenzivo se je organizacija OF na terenu precej zrahljala. Nekaj aktivistov je bilo pobitih, nekaj aretiranih in poslanih v internacijo, nekateri pa se iz strahu niso upali delati. Precej moških iz škocjanskega rajona je odšlo k belogardistom, Zupnik Skoda in njemu podobni pajdaši so imeli nekaj uspeha. Z Mico sva prišli ponovno postavljat odbore OF po vsem rajonu. Hodili sva izven rajona na Mal-kovec, kjer sva imeli vezo z Rezko Udovč in Ivanko Borštner, ki sta vzdrževali zvezo med Krmeljem in Mokronogom. Zaradi stalnega kontroliranja terena po belogardistih sva od začetka imeli spremstvo iz enot. Tako je bil nekakrat z nama na terenu Franček Saje. V vseh pod Skocjanom so bila zelo pridna Vrčkova dekleta in Iljaževa Tončka, ki je bila tudi v odboru SPZZ. Franc Iljaž je tudi šel pozneje v partizane. Prav tako so bile aktivne žene iz Goriške vasi, v Zagradu Jožeta Kocjan, Mica Kirar, na Otavniku Julka Tomazič in Leni, na Jeprjaku Nežka Eržen in druge. Lahko rečem, da so bile prvi čas po italijanski ofenzivi ženske bolj pogumne in jih vse nasilje ni prestrašilo. S prihodom političnih aktivistov in naših enot so ljudje ponovno dobili zaupanje.

21. januarja 1943. leta so našo bolnišnico na Selah nad Klevezim napadli belogardisti. Bolnišnico so obkolili, samo hrabrosti začetne čete se je zahalili, da so vsi pokretni ranjenci ušli. Tri hudo ranjene so belogardisti zaklali. Del ranjenec je pribežal na Otavniki, kjer smo bili takrat okrožni sekretar Krmelj, jaz, brat in Mica. Bilo je zelo mrzlo, ranjenci so bili v spodnjem perilu, nekateri tudi bosi. Ranjenec smo spravili v Tomažičevo hišo. Julka in Leni sta jim skuhalo čaj in kosilo, raztrgali nekaj rjuh in obvezali najpotebnejše. Potrebno je bilo hitro ukrepati, da se ranjence vsaj za silo obleče in preko noči spravi na varno. Z Mico sva odšli na rekvizicijo v Zagrad k Francu Kocjanu. Pobrli sva nekaj čevljev in oblek ter hrane. Na Otavniku sva organizirali dva voza in prevoz težkih ranjenecov. Z nami je šel tudi Klemen, ki je vedel, kje sta enota in bolnišnica. Bil so nekje pod Trebelnem. Ranjence sta peljala Lojze Tomazič in Sladič, oba iz Otavnika. Ponovno smo organizirali tudi partijsko celico, katere sekretar je bila Mica, član jaz, kandidata pa Umetič in Tone Lindič.

KRVAVA TRAGEDIJA POD BOHORJEM

(Nadaljevanje in konec)

Njeni prebivalci so revni, preživljali so se največ z drgnarskim zaslužkom. Od njih. vodi pot mimo Kunejevega hrama, kjer je že tretji dan taborilo 18 borcev čete. To so opazili tudi Novakovi, ki so se jim zdeli ti moški sumljivi. Ne morda sumljivi zato, ker bi vedeli, kdo so in kaj nameravajo, temveč ravno zato, ker jih niso poznali in so se zaradi svoje nevednosti bali, da jih ne bi ponotiči okradli. Zato so Novskovi poslali svojo hčerko k bližnjemu biokrefterju Moškono s sporočilom, da se na Kunejevem hramu že nekaj dni zadržujejo sumljivi moški. Od- slej se je tragedija naglo razvijala.

Elektrika za Suho krajino

Letos je predvidena dograditev daljnoveoda iz Višenej do Hinjeh. Elektrifikacijski odbor v Hinjeh s svojim delom ne odlašajo, kajti Suhokranjčani si želijo elektrike. Dosedaj je že narajeno precejšnje delo — izkopane so jame za daljnovod; začeli so jih kopati pri Višnjah in zaključili pri Hinjeh.

Tudi v Ajdovcu z deli nadaljujejo. Sedaj urejajo priključke za omrežje, to je nameščajajo konzole na gospodarskih postojah.

Dobili bomo zvočne razglednice

Naša tovarna »Jugoton« v Zagrebu, ki izdeluje gramofonske plošče, ni znana le doma, ampak tudi v tujini. Letos pa pripravljajo »Jugoton« novo preseučenje: zvočne razglednice. Podobne bodo običajnim, kakor jih uporabljamo za dopisovanje in čestitke, toda položene na gramofon bode »reproducirala« pesem ali glasbo, ki bo na njih rosneta. Mimo tega bodo uporabljali tudi kot običajne razglednice.

Suhorska šola nosi ime narodnega heroja Martina Južna

partizanskih borcev in bork, aktivistov in pristašev osvobodilnega gibanja, iz Dragodilne vasi pri Suhorju je bil doma tudi padli narodni heroj Martin Južna. Sovražnik, ki mu je bil zavedni Suhor trn v peti, pa je sklenil prav tu osnovati svojo vojaško postojanko. Tako so se leta 1942 na Suhorju v župnišču in šoli utrdili Ita-

lijani in belogardisti in strahovali ljudi daleč naokrog. Varnosti te sovražne postojanke pa se je zavedalo tudi vodstvo partizanov, ki se je odločilo, da to sovražno trdnjavo likvidira. Tako so v okvir, saj je bil s tem napa-dom zadan odločni udarec belogardistom v Beli krajini, hkrati pa se je prvič v boju odprto manifestiralo bratstvo jugoslovanskih narodov. Prav zaradi pomembnosti tega boja je 26. november postal občinski praznik metliške občine.

Partizanski Suhor je zadihal in ko so obe belokranjski mesti Italijani uklenili v bodočo četo in bunkerje, ki so strahovali Semič, Stari trg, Vinico in druge kraje, je Suhor že živel svobodno življenje. Tako je bil že v juliju 1942 v Dolenjem Suhorju prvi vaški sestanek SPZZ, kasneje pa se je na Suhorju in v bližnji okolici vrstila vrsta pomembnih dogodkov, od katerih bodo naslednji trije ovekovečeni tudi na novi spominski plošči, ki jo bodo odkrili na suhorskem poštenj poslopy v nedeljo 8. marca.

Pri Suhorju je bil 26. maja 1943 ustanovljen okrožni inštitutni odbor Slovenske protifašistične ženske zveze za Belo krajino. 8. avgusta 1943 je bila v lozi pri Suhorju prva konferen-

ga Videm, ostale zadruge pa še niso v celoti opravile predvidenega dela. Zato je nujno, da jim prislokožijo na pomoč vse politične organizacije in občinski ljudski odbor. Z vso skrbjo je treba pripraviti seminarje za člane združnih svetov, saj bodo to prvi kooperanti, ki bodo dajali vzgljed ostalim večšonom.

Razpravljali so tudi o novem sistemu nagrajevanja in uporabi ustvarjenih sredstev. Govorili so še o zaključnih računih za leto 1938 in o razdelitvi sredstev.

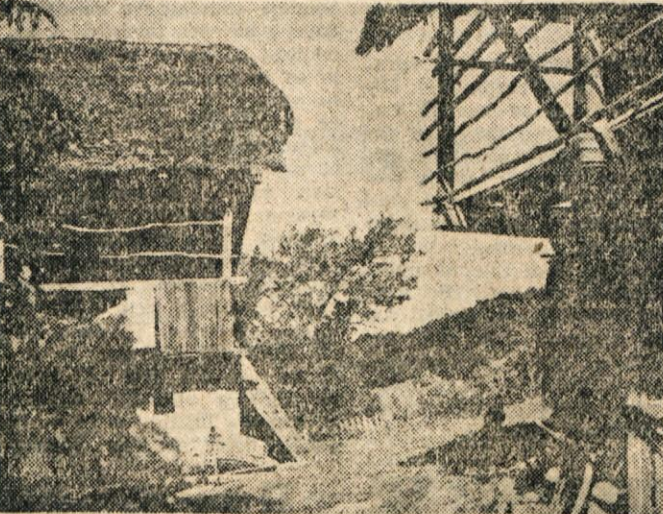
Vse osnovne organizacije ZK iz občine Videm-Krško bodo imele volitve do 20. marca.

Ker se je občina razširila, je čedalje večja potreba po profesionalnem sekretarju občinskega komiteja ZKS. Dosedajni sekretar tov. Maks Babič bi se bil rad posvetil svoji službi, zato je sekretariat občinskega komiteja predlagal na plenumu za novega sekretarja Milana Ravbarja. Tov. Ravbar je bil soglasno izvoljen, medtem ko so za org. sekretarja izvolili Savka Šrbarja.

Zdravljenje raka s kobaltno bombo

»Bolnišnica dr. Mladena Stojanoviča« v Zagrebu je dobila kobaltno bombo za zdravljenje raka. V ta namen so v bolnišnici zgradili posebne prostore z zaščitnimi zidovi, da je oseba, ki bolnišnice zavarovano pred sevanjem radijskih žarkov — Strokovnjaki menijo da te mo- goče s kobaltno bombo odra- viti 70 odstotkov obolelih za rakom. Ko je kobaltna bomba montirana, ne terja skoraj nobenih stroškov več. Elektrik- nega toka porabi toliko kot hladilnik, uporablja se lahko deset let, na dan pa se lahko z njo zdravi 60 do 100 bolni- kov.

● NAROČAJTE
● IN SIKITE
● DOLENJSKI LIST!

Drenovec senik v Lokvah — predzadnje taborišče Brežiške čete

Volitve: do 20. marca

S plenuma občinskega komiteja Z S Videm-Krško — Za novega sekretarja občinskega komiteja je bil izvoljen tov. Milan Ravbar

20. februarja je bil plenum občinskega komiteja ZKS Videm-Krško. Mimo članov so se plenuma udeležili še sekretarji osnovnih organizacij član sekretariata OK Novo mesto tov. Marjan Žugelj in zastopnika OZZ.

Obšamo so razpravljali o kooperaciji in ugotovili, da je najuspešnejša pri sklepanju pogodb kmetijska zadr-

ga Videm, ostale zadruge pa še niso v celoti opravile predvidenega dela. Zato je nujno, da jim prislokožijo na pomoč vse politične organizacije in občinski ljudski odbor. Z vso skrbjo je treba pripraviti seminarje za člane združnih svetov, saj bodo to prvi kooperanti, ki bodo dajali vzgljed ostalim večšonom.

Razpravljali so tudi o no-

Terih prva opozarja mimo idejo, da je bila na Suhorju 15. do 17. julija 1943 prva okrožna konferenca Zveze slovenske mladine za Belo krajino, druga pa, da je bil prav v isti hiši 11. oktobra prvi zbor slovenskih pravni- kov na osvobojenem ozemlju.

Tudi pred suhorsko šolo stoji kamnit steber v spomin na zbor Tomšičeve, Šercerjeve in Bračičeve brigade, ki so v sestavi XIV. proletarske divizije od tu krenile 7. januarja 1944 na zgodovinski pohod preko Hrvaške na Sta-jersko.

V steno sole pa je v zidana tudi velika spominska ploča, na kateri so upodobljeni imena padlih partizanskih borcev s Suhorja in 13 okoljskih vasi.

Vsekakor so to samo nekateri važnejši dogodki, ki so ljudem trdnje ostali v spom- inu. Bilo pa je na Suhorju in okolici še vse polno skritih junastev in tih poštvoval- nosti tamkajšnjih ljudi, ki so z nesebičnimi napori in žrtva- mi prispevali časten delež za našo svobodo.

Suhorski rojak — narodni heroj Martin Južna

Slovenske protifašistične ženske zveze za belokranjsko področje.

14. decembra 1943 pa je bila na Suhorju druga konferenca Slovenske protifašistične ženske zveze za belokranjsko okrožje. Prisostvovala ji je slovenska delegacija, ki se je pod vodstvom tovariša Borisa Kičurča vračala z II. zasedanja AVNOJ v Jajcu.

Toda prebivalci na Suhorju so sprejemali tudi prej in pozneje partizanske borce, ranjence, delegate, zboroval- ce... Tako sta na sedanjem poštenj poslopy že v zidani dve marmorni plošči, od ka-

Cemu še strah

Na nedavni seji občinskega komiteja Zveze komun- stov v Sevnici je bila daljša razprava namenjena vpra- šanju kooperacije v kmetijski proizvodnji. Referent za kmetijstvo je z nazornimi številkami pokazal dosežene uspehe na tem področju za spomladansko setev. Ti uspehi sicer niso zavidanja vredni, vendar kažejo, da si nova oblika kmetijske proizvodnje počasi le utira pot med naše kmete. Vendar pri teh številkah zabode v oči nekaj drugega — človek dobi občutek, da kmetje kljub časopisom, radijskim oddajam in predavanjem, ki so ponekod tako zelo nazorna, da so razumljiva vsakemu kmečkemu gospo- darju, ne verjamejo dejstvom.

Primer: v Šentjanžu so na predavanju med drugim tudi kalkulirali. Po stvarnih cenah so pa lastni oceni kmetov zapisovali stroške, na drugi strani pa učinek, ki je na spodnji meji verjetnega. Ko je rezultat pokazal čistih 56.000 dinarjev dobička na 1 ha njive, posejane s pšeni- com (nimogrede — ta rezultat je bil celo po mnenju pri- sotnih kmetov z ozirom na predvideno majhno žetev visok!), čemu vsi kmetje verjeli, toda plan setve kljub temu ni bil dosežen. Odkod torej bojazen pred sodobnim načinom obdelave?

V razpravi so nekateri menili, da kmet smatra te »no- votarije« še vedno kot poskus. To pa ne drži, saj so na velikih kmetijskih posevkih že več let zaporedoma dokazali, da globoko oranje, pravilno gnojenje s hlevskim in umetnim gnojem lahko da donos, ki je tudi več kot enkrat večji od običajnega. Da se kmet boji tvegati, češ: saj toča ne izbira, suša in moča tudi ne! Mar ni deležni, ki sta ga vložila skupno kmet in združga, ne tvegata oba enako? Mar ni vsak posevek, ki ga kmet poseje, tudi izpostavljen vremenskim neprilicam?

Kaj potem ovira kmeta, da se ne oprime ponudene roke? Zanimivo bi bilo slišati preprostega kmeta, da bi sam povedal v Dolenjskem listu, kaj ga moti. Eno je gotovo — velike kmetijske površine, obdelane na sodoben in zato tudi cenšji način, ki dajejo iz leta v leto več pridelkov, bodo kmalu konkurenca v cenli in količini. Zato je čas za prilagoditev novi proizvodnji že tu, če se ne uhaaja mimo našega kmeta. Pa ne samo gospodarska, tudi politična naloga je to. Mar se kmet ni dolžan boriti za večjo proizvodnjo ob rami delavca? Večja proizvodnja pomeni boljše življenje, kar še posebno »tija za kmeta, saj plača davek (dajatev družbi) od površine ne glede na to, kaj iz tega površin s pametnim gospodarjenjem iztisne!

IVAN CEHIČ: Od Beograda do albunske meje

Zapiski slučajnega popotnika

Na eni izmed kontrolnih železniških postaj nas je pozdravil železničar z rdečo zastavico v rokah. Celo veliki so bili rde- čji brki. Poskušal je tudi ob tej priložnosti pokazati s svojim zadržanim dostojanstvom človeka, ki opravlja zelo pomembno vlogo, čeprav je že ne vem kol- likokrat pozdravljal mimohod vlaka.

Njegova modra uniforma me je spomnila na pogovor z enim izmed prav tako uniformiranih ljudi, tisti človek je sedel v letih med obema vojnama, ko so si poskušali priboriti železni- čarji od stare jugoslavanske vlade osemurni delovni čas in večje plače.

»Ej, fant moj, če so nas ta- krat tolkli z bičkovkami? So, točki so nas. Pa streljali so nas. Vojsko so poslali nad nas rodne brate... Nekega postoj- nega načelnika so premlatili do mrtvega. Na domovnih postajah so preluknjali s kroglicami vago- ne in lokomotive. Toda nismo popustili. Vlaksi niso speljali, dokler nismo dosegli naših prav- ic. Natančneje povedano, smo

Za trenutek sem se spom- nil ne ravno davnega datuma, ko sem tudi sam gledal fante, ki so skakali iz tramvajev na ljubljanski železniški postaj- nišči...

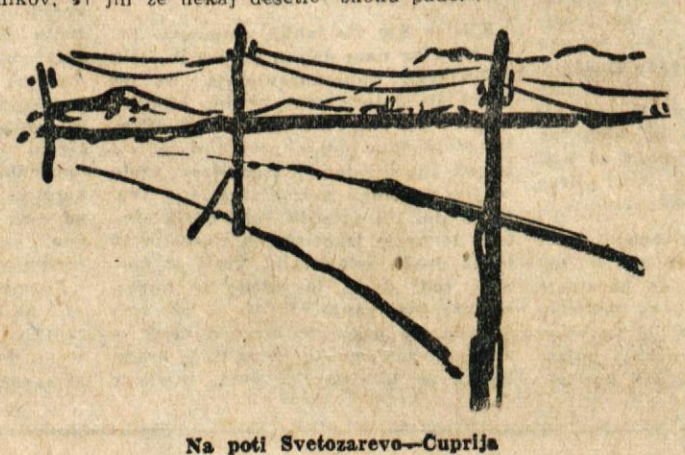
Zelim le, da bi prisostvoval »poslednji vožnji«.

Sam ne vem zakaj. Morebiti zato, ker sem se lahko še ista dan uveril, kako je tudi nekdanja, Dujrina Srbija odšla enkrat za vselej — v nepovrat. Kakor starika, ki živi samo še od spominov. Tožnih spominov, polnih grenkega priokusa...

Prvo, čemur sem se v Za- ječaru začudil, je bil novi kmet. Ali pa je prenovljena stavba. Vsekakor se nisem nadejal toliko ljudi na zaječ- čarskih ulicah. Presenetil me je tudi »korzo«, po katerem je defilirala mladina. Spom- njam se, kako sem nekoč skušal pojasniti obstoj »štrafte« v Beogradu. Z navado. In z dejstvom, da so kavarne in restavracije v našem glavnem mestu manj udobne, kakor je recimo v Novem mestu »Ka- varna« na trgu.

Kako se človek lahko zmoti. Kajti v tem trenutku sem se spomnil ne samo »štrafte« in »Ambasad« — pod dretnem na Terazijah, ampak tudi za- grebske »špice«, splitskega »straduna« in večernih spre- hodov okrog novomeške Lo- ke...

Na poti Svetozarevo—Cuprija

ZA TRDNE, GLOBOKE TEMELJE

OKRAJNA SKUPŠČINA SVETA SVOBOD IN PROSVETNIH DRUŠTEV

V soboto, 7. marca bo v Dol. Toplicah okrajna skupščina Sveta Svobod in prosvetnih društev. Začela se bo ob desetih dopoldne v zdraviliški dvorani. Po poročilih bodo delali delegati v 4 komisijah, ki bodo sprejele sklepe za nadaljnje naloge. Skupščina bo zaključena z družabnim večerom, kjer bodo s programom sodelovali zastopniki društev iz vseh občin okraja.

Pred letom dni je kongres Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije v Mariboru osvetlil važna vprašanja kulturnoprosvetne dejavnosti ter pokazal na najvažnejše naloge na tem polju. Razprave na kongresu so se snovale na pferatih naših vidnih javnih delavcev, poročilih raznih komisij in diskutantov. Uredništvo Dolenjskega lista se je obrnilo z nekaj vprašanji o kulturnoprosvetni dejavnosti v našem okraju na tajnika Okrajnega sveta Svobod in PD tovariša Lojzeta Kastelica, ki nam takole odgovarja:

I. vprašanje: tovariš Vlado Majhen je poročal, da družbeno ekonomskega izobraževanja zaradi njegove obsežnosti in žive dinamike ne moremo v celoti dosežati v šolah in njihovih programih. Zato morajo te naloge prevzemati tudi subjektivne politične sile (ZKS, SZDL, sindikati, Ljudska mladina itd.). Na drugem mestu so Ljudske univerze in nato seminarji in klubi pri gospodarskih in družbenih organizacijah. Zanima nas, katera izmed gornjih oblik je pri nas najmočnejša ozioroma najšibkejša.

Človek se učil, dokler živi. Je življenjsko pravilo. In kdo nas uči? Družba, poedinec, okolje, predmeti, knjiga itd. Tako raznovrstno je naše izobraževanje, da lahko vsak najde svoje-
ga »konjička« za osebne in družbene interese.

Redno šolanje obsega povprečno eno do dve sedmin našega življenja, medtem ko 5 do 6 sedmin življenjskih let hodimo v poklicno življenjsko šolo in v šolo okolja, v katerem živimo. Čestokrat alihišmo »Bil je v dobri šoli« — včasih tudi v prenesenem smislu za odzdravljenje raznih napak največkrat pa za specifično znanje, ki si ga je posameznik na kak ali oni način pridobil.

Izobraževanje ima torej tri osnove: a) redno šolanje, b) opravljanje poklica, c) vpliv okolja.

Redno šolanje daje temeljno znanje, ki omogoča, da si v življenju moremo prisvojiti specialno znanje za poklice in splošno znanje, ki ga naš državljani potrebuje za družbeno upravljanje in za osebni užitek ter vrednotenje umetnosti in kulture sploh.

Ce hočemo torej, da bo naše izobraževanje imelo uspeh, moramo storiti vse, da si ljudje pridobe znanje obvezne osnovne šole. Druga svetovna vojna, nedemokracičen način šolanja v stari Jugoslaviji, kapitalistično izkoriščanje mlade delovne sile so nam zapustili ogromne vrzeli glede izobrazbe naše odrasle mladine. Prav vsi smo dolžni, da z akcijo kakorkoli rešimo to temeljno vprašanje. Danes je še vedno zelo pereč problem, kako rešiti, da bi sleherni naš otrok resnično dovršil 8 razredov osnovne šole, a ne samo obvezno hodil 8 let v šolo. V tem je bistvo naše reforme, ki pa jo bomo uresničili le s skupnimi izobrazbenimi in materialnimi močmi.

Prav zato je Zavod za izobraževanje odraslih LRS pripravil kot prvo nalogo novi učni načrt za 5, 6, 7 in 8 razred osnovne šole za odrasle. Ta je vsebinsko tako urejen, da izobražuje odrasle ljudi, ki si želijo pridobiti kvalifikacijo. Šolanje je lahko v rednih večernih šolah ali pa v tečajih in seminarjih. Podrobnosti o pridobitvi izobrazbe popolne osnovne šole nudijo šolska vodstva osnovnih šol.

Zavod za izobraževanje odraslih LRS ima nalogo, da znanstveno proučuje in analizira pogoje in potrebe po znanju z ozirom na hiter razvoj tehnike, na zahtevnost ekonomike, administracije itd. V ta namen bo izdajal ustrezne učne načrte, po potrebi tudi brošure ali skripta ter pomagal okrajem, da ta vprašanja začnejo odločneje reševati.

Zgradili smo že mnogo tovarn, sedaj pa se trudimo za kvaliteto in kvantiteto. To naloge lahko uresniči le človek, ki ima dovolj strokovnega znanja. Skupnost daje za redno šolanje težke milijone, ugotovljamo pa, da so šole brez učil in knjižnic, da je pouk zato verbalističen in spominsko zelo natrpan. Otroci morajo znati opisati kak stroj, fizikalni pokus itd., ko ga za življenje postavi pred prvi stroj, se pogosto ne znajde.

Da bodo naši kadri sposobni reševati kvaliteto in kvantiteto moramo dati šolam več učil, izobraževanju odraslih pa sistematično in materialno pomoč. Delovni kolektivi sicer kažejo ogromno zanimanje za kvalifikacijo, opravila se mnogo tečaja, seminarjev, vendar nam pri tej vni manjka organ, ki bi pomagal v okraju in občinah do politiko izobraževanja odraslih na podlagi temeljitih analiz uresničevati tam, kjer je potreba velika in kjer je močno zanimanje odraslih za izobraževanje.

Ce imamo v okraju 900 prosvetnih delavcev, ki skrbijo za znanje dveh sedmin našega življenja, za ostalih pet sedmin pa nikogar, potem je jasno, zakaj zaradi potreb odraslih nastajajo Ljudske univerze ter druge šolske in nešolske oblike izobraževanja.

Sole pa bodo morale z vso resnostjo skrbeti za svoje učence. Osnovna šola bo morala v svoji reformi temeljito spreminiti odnos do otrok, ki v osmih obveznih letih ne opravijo osem razredov osnovne šole. Mnenja nekaterih prosvetnih delavcev, da telesno in duševno zdrav otrok lahko več let ponavlja isti razred, je skrajno neogovorno. Problem ponavljanje je resen in bo treba z vso resnostjo reševati, kajti zelo nepravilno bi bilo, da bi ponavljalce v osnovni šoli reševali s pošolskimi izobraževanjem. Zmestnost naših krajev, zastareli učni načrti, okupacija itd. narekujejo začasno pošolsko izobraževanje, kasneje pa bo morala osnovna šola dati odgovarjajoče znanje.

Izobraževanje odraslih naj bo v bodoče le pridobivanje tehničnega strokovnega znanja, ki ga delovno mesto zahteva z ozirom na nagej razvoj znanosti.

Svobode in prosvetna društva okrajni in občinski sveti so doslej registrirali in organizirali splošno izobraževanje. To delo bodo morali nadaljevati z bolj-šo urejenostjo in organizacijo ter dati vse sile, da se bodo člani društev udeleževali izobraževanja odraslih.

Način in oblike izobraževanja se bodo še izpopolnjevale. Zeleni je, da se zlasti v prehodnih težavah za ta problem bolj živo zanimajo kolektivni in posamezniki, zlasti pa odgovorni kulturni, gospodarski in politični delavci.

II. vprašanje: tovariš Lev Modic navaja kot prvega nasprotnika graditve širokega in sodobnega koncepta ljudske prosvete dejstvo, da ponekod konservativno vztrajajo pri stari vsebini in starih organizacijskih oblikah v ljudski prosveti. Eno izmed teh oblik razumemo pod pojmom »čitalništvo«. To je vsezadovoljivo sentimentalnost, usmerjenost v društvo in ne navzven v družbo, razredno brezbarven program, da ne bo pri nikomur zamere, skrajša se suknja v njej pa ni živga človeka, kakor pravi Cankar. In kako je pri nas v tem pogledu?

Naša programska problematika bolega zaradi različnih težav, ki se hote in ne hote pojavljajo. So deloma subjektivnega značaja, a še več pa je objektivnih težav, zaradi katerih programsko delo ni dovolj smotno in idejno zdravo.

Subjektivne težave se kažejo v tem, da naš vodilni kader nima dovolj izobrazbe ne iz-
tično vrednost, bi morala biti glavna skrb družbe.

Subjektivna slabost je tudi v tem, da mnogi gledajo na to delo zelo ozko, preveč prosvetno, čeprav je to važna kadrovska politika za naše gospodarstvo. Preveč ločeno se obravnava prosvetna politika od našega gospodarstva, ki se mora boriti za dober kader, če

tako bo iztrebljena malomeščanska miselnost, ki čestokrat hromi množičnost in kvalitetno programov.

Objektivne slabosti naših programov pa imajo naslednje vzroke: knjižnice nimajo dovolj izbire. Dramska dela so ponevini prezahtevna za podeljske odre. Finančno vzdrževanje ni rešeno. Društva nimajo lastnih prostorov za prireditve ne prostorov za klubskotivljenje. Ni urejenih prosvetnih servisov.

Vsaka občina bi morala imeti urejeno občinsko knjižnico, ki bi izposojala tudi igre. Izbor domačih in svetovnih klasikov je zelo skromen. Zato ne najdemo družba dobrih recitacij, ne možnosti, da razna dela uporabijo za izobraževanje.

Se prevedč se režira po starem. Ureditev odra je še zelo romantična, premalo se uporabljajo novejšje izkušnje pri oblikovanju scene. Zavesa, soba, to je edina oprema naših društev. Ureditev odrov z reflektorji so želje, ki se še dolgo ne bodo uresničile. Prav zaradi tega materialnega stanja je tudi izbira del za odre zelo težka, razen tega pa so še subjektivne težave glede zasedbe vlog v igrah. Dobro odigrati vloga na odru ni lahka zadeva. Prav v tem smo čestokrat zelo nespreni, zato pa se tudi gledalci ničesar ne nauče, ampak se jim zdi marsikaj smešno in tako pride »teater« tudi v slabem smislu do izraza.

Nizka vstopnina, visoke najemnine dvoran, drage scene in oprema, visoki stroški za ogrevanje prostorov itd, hromijo voljo do dela. Tu bo treba nekaj storiti; vseh bremen društva ne morejo nositi.

V vsem okraju imamo samo 6 strokovnjakov. Naše sekcije trpe zaradi pomanjkanja vodstvenega strokovnega kadra. Društva, občinski sveti in okrajni svet nimajo plačanih mest v svojih odborih. Delo opravljajo prostovoljno poleg redne zaposlitve. Naš okraj nima prevoznega sredstva za broditi, vrednota človeka in dela zajema ves svet, zato bodo do ti hoteni in nehoteni programi nujno izginiti. Da pa društvi nima uspeha, le osebni stik rodj dobre uspehe in daje

III. vprašanje: kakšen odnos imajo naše Svobode in prosvetna društva do filma, poklikih gledališč (mislim predvsem na odnos do njihovih gostovanj na deželi), kako ocenjujejo vpliv, ki ga ima radio na po-
deželje, kaj mislijo o športu, družabnih plesih in sličnih sodobnih pojavih? Ali so do vsega tega brezbrizna? V koliko še vedno živi ona vase zaprt društvena miselnost, ki vidi v gornjih pojavih oviro in nasprotnika v svojem delu, konkurenco svojemu društvu?

Amaterska društva želijo, idejno in izobražbeno trdno, da bi poklicna gledališča izvrševala funkcijo šolanja naših kadrov. K temu izobraževanju pristevamo tudi gostovanje poklicnih gledališč. Misel, da ljudje ne bodo radi gledali domačih prireditvev, če bodo gledali prireditve poklicnih gledališč, je mogoča le iz strahu, da ne bomo mogli več stopati z nekvartilnimi deli. V tem primeru so gostovanja še bolj potrebna, saj moramo vsi stremeti, da bo naše delo

redno naglco osvaja svet! Televizijski aparat dobimo že za 160 do 180 tisoč dinarjev. Naša društva bodo morala bolj družbeno zaživeti. V našem okraju nimamo niti enega kluba z urejenimi prostori. Kam zahaja naša mladina? Pogledujmo malo bolj po deželi! Ugovoritve so jasne. Tehnika privablja mladino, teoretiziranje je ne privlačuje. Naši idejni nasprotniki to dobro razumejo in so zato tudi metode dela spremenili.

Se nekaj potez — in samuraj bo lahko stopil na oder (iz garderobe trebanjskega gledališča)

Film in prosvetna društva bi morala tesno sodelovati. Ponekod je to že lepo urejeno, je pa še potrebna stalna skrb, kako to sožitje izživeti. Ker je film zelo močno izobražbeno sredstvo, ker je to množična šola ljudi, bo treba bolj gledati na izobražbeno in vzgojno vrednost filma kot pa na dobiček podjetja.

V odnosu do športa in telesne vzgoje so naša društva pokazala lepo razumevanje. Tako smo n. pr. v Mirni in Žužemberku pristali, naj se združi Prosvetno društvo s Partizanom pod pogojem, da ohrani prosvetno sekcijo. Prav tako imajo naša društva sekcije za telesno vzgojo in šport. Zelimo, da vsa društva dosledno skrbijo za telesno in duševno rast ljudi. Ta odnos bo treba še temeljito propagirati, ker nekateri mislijo, da so prosvetna društva samo za duševno hrano, Partizan samo šola za telo, planinska društva samo šola za planinstvo itd. Vsi družbeni in društveni organi morajo skrbeti za človeka v celoti! In ker je zaradi interesa ljudi to delo razdeljeno na razna društva, je torej logična dolžnost vseh društev, da krepijo teles-
(Nadaljevanje na 6. strani)

Tovariš Vlado Berce, predsednik okr. sveta Svobod in prosvetnih društev, pozdravlja na sobotni premieri Praznika cvetočih češenj desletni jubilej gledališča Prosvetnega društva Josip Jurčič v Trebnjem

Ob slavnostni trideseti premieri gledališča v Trebnjem

„Najlepši češnjev cvet...“

Luči v dvorani. Spreddj dva simbolična stebra, na njihju letnici: 1949—1959. Deset plodovnih, nadvse bogatih let s 30 premierami, 148 predstavami na domačem odru in širši okoličini z več kot 44.000 občivalci. Deset let gledališča Prosvetnega društva Josip Jurčič v Trebnjem. Ljudje v dvorani toplo, pristržno pritrjujejo slavnostnemu govorniku, ki kratko, skraj preskopo oriše prehojeno pot trebanjskega gledališča. Mnogi med njimi, ki zdaj navdušeno ploskajo, prav malo vedo o dolgih jesenskih in zimskih večerih in nočnih urah, ko skromen, a neutrudno prizadonen kolektiv gledališča v Trebnjem snuje, pripravljala, študira in še in še vadi, da bo zaživela pred očmi in srcem gledalcev drama, komedija, ljudska igra ali povest davnih dni...

igri in maski, pretresljiva Chiny s hčerko Komachi, samuraj Gamba, okolično osvajajoči Kwan, starci, mladiči in mladenke, vsi so zdaj na odprti sceni, ko predstavnik društva Jože Perpar znova čestita domačemu gledališču. »Dušiči gledališča, režiserju in nadarjenemu igralcu Janezu Gartnarju, ki je pripravil v desetih letih 19 iger na domačem odru in dve kot gost v Višnji gori, izroči skromno darilo, spremljano s toplim odobran-

Ples mladev in mladenk v Prazniku cvetočih češenj

Tema. Vse, kar vidimo na odru in izven njega, je delo sposobnih članov gledališke družine, ki so skromna sredstva pomoči podesetorili s prostovoljnimi delom, pretkanim z neizčrpno ljubeznijo do ustvarjanja! Reflektorji osvetlijo tujo pokrajino. V skupini razigranih dečkov, ki jim vaški učitelj Genzo odkriva skrivnosti življenja, živi Kwan,

predsednik društva Zvonko Skalar, navdušen in sposoben igravec, ki ima nemalo zaslug za kvaliteten dvig gledališča, pa še uspešna in marljiva igralka Reza Redkova ter vztrajen igravec in tehnični sodelavec Jože Uhan. Osem nagrad osmim naprizadovnejšim igralcem in sodelavcem, ki že najdlje vztrajajo v rasti in snovanju trebanjskega gledališča. Osem skromnih priznanj, sprehljanih z ljubeznijo hvaležnih občivalcev, ki velja ta večer vsem članom domačega gledališča.

In še eno priznanje sprejme predsednik gledališča: plaket Glavnega staba graditeljev avtomobilske ceste za uspešno kulturno-prosvetno delo z brigadami v lanskem letu, ko je nova magistrala odprla Trebnju na Dolenjskem okno v svet.

Slavnostna trideseta premiera Klubundovega Praznika cvetočih češenj ob 10. obletnici ustanovitve gledališča PD Josip Jurčič v Trebnjem je bila nov, prepričljiv uspeh vztrajnega kolektiva amaterjev, ki nikoli niso podvomili v poslanstvo svojega dela: dati ljudem lepoto in dobroto, učiti in vzgajati.

Zaveso so spuščene. A le do prihodnje nedelje, ko bosta plemeniti Kwan in lepa Komachi spet povedala sebi in nam:

Kdor živi v srcih ljudi, bo živel vedno; kdor ostaja samo na njihovih ustnicah, bo pozabljen...

ZA TRDNE, GLOBOKE TEMELJE

(Nadaljevanje s 5. strani)

ne in duševne vrline človeka socialistične družbe. Oblike dela se morajo ozirati na specifičnost krajev, vsebina pa mora biti povsod prežeta z našo stvarnostjo na temelju marksizma in leninizma.

Vsako delo ima uspeh, če ga opravljamo z veseljem. Priljubljenost, odredenje glade vključevanja v prosvetno delo, hromi iniciativno in interes. Ni ma spodbude, spročenosti in prostovoljnosti sta zavrta, vse silnice človekove osebnosti po umeštvovanju se izgubijo. Društvo počasi propada, živ-

ljenjske silnice so spodrezane. Treba je odločnih ukrepov, da se reši, kar se rešiti da!

Tudi monotone oblike dela društev ne privlačujejo. Samo učenje, samo nastopi, nič smeha, nič razgovorov, napravila društvo mrzlo, tovarišstvo se ne razvija, nastajajo malomeščanske skupinice, ocenjuje se z viška itd. Društvo mora skrbeti tudi za razvedrilo; oblik je zato mnogo. Ljudje so po svojem vsakdanjem poklicnem delu potrebni razvedrila in smeha. Veselimo se življenja! Veselje in interes ustvarjata čudovita dela!

IV. vprašanje: tovariš Vinko Trinka us je ugotovil, da nekateri društveni delavci radi govorijo o krizi amaterstva. Poudarja, da ni v krizi amaterstvo, ki dviga, plemeniti in skladno v časom pomaga oblikovati duhovno podobo naših ljudi, pač pa nastopa kriza tam, kjer se je izgubila napredna vsebina, samokritičnost, kjer se je dejavnost izrodila v igračkavanje, primitivni artizem, plehko zabavo. Kako osvaja naša društva to spoznanje, da je važna predvsem duhovna obogatitev in ne samo število poslušalcev in finančni uspeh.

Amaterstvo je bilo in bo. Amaterstvo je rodilo poklicna gledališča, šole in izobraževanje sploh. Zaradi tehnike, zaradi kulturnih pripomočkov, ki posredujejo znanje in razvedrilo neposredno doma posamezniku ali skupini, se postavlja odgovornost življenjske potrebe poklicnih prosvetnih ustanov na širši temelj, saj bodo morale poklicne ustanove skrbeti za programe oddaj po radiu in televiziji, filmu, medtem ko so doslej bolj skrbeli za direktno, frontalno dajanje prireditvev.

Zivljenje narekuje izobraževanje, ne pa obratno. Življenje narekuje tudi vedno nove in nove oblike in zahteve. Kdor tega ne zasleduje, ne razume in zaostaja. Zabrede v krizo, ki zahteva temeljitega zdravljenja.

Amaterstvo je bilo in bo pravzaprav izraz življenja in katerega živ človek sedanosti, a ne človek preteklosti! Prav zato toliko želja in zahteva mladine po življenju, v katerem živi.

Za mene ni amaterstvo to, da mena skupina ljudi po svoji nekaj zaigra ali zapoje. Zame je amaterstvo vseljudski pojem, ki s svojo duhovno in telesno močjo človeka sili k ustvarjanju in gibanju. Človeku je prirodna želja po napredku in udejstvovanju, želja po neznanem, želja po novem. To so ogromne sile, ki rode amatersko delo na vseh tihorščih naše dejavnosti.

Amaterstvo ne hira, le posamezniki včasih zavrejo to naravno moč ljudi. Prav tu je treba iskati krizo!

Z željo je zajeta tudi prostovoljnost, ki daje moč, širino, množičnost, iniciativno in veselje za prosvetno delo. To je gibalna sila našega amaterstva, ki mora biti »zraz radosti in ponosa po udejstvovanju. Kako bi bilo puščeno na svetu. Če ne bi bilo dela! Mirovanje okoliš se tako čisto vodi!

Starejši ljudskoprosvetni delavci, ki imajo bogate izkušnje o metodah dela, naj pri vzgoji mladega rodu upoštevajo, da je mnogo prostovoljcev za naše prosvetno delo, le razumeti je treba življenje mladih ljudi, ki žele in hočejo svoj čas poravnati in ga tudi izkoristiti za lepše in boljše življenje.

Za kvaliteto se moramo vsi

blžala s svojimi programi in metodami dela državljanom, so zažela, društva, ki pa niso upoštevala želj in potreb delovnega človeka, so zašla v krizo. Ne jočimo za društvom, ki ga je življenje že zavrglo. Boriti se moramo za novo življenje, za človeka, ki bo ustvaril zdrave društvene odnose.

V tem krčenju, gnetenju in umiranju pa moramo občutiti silno moč rojstva novih ljudi! Razumeti to in dati pravočasno pomoč našemu amaterstvu, bo dvigalo našega človeka, ki z delom in znanjem osvaja svet za lepše življenje.

V. vprašanje: ponekod so društva že spoznala, da je delovni človek potreben tudi sprostitve in razvedrila. Prirejuje vesele popoldnevne, vesele večere in podobno. Osnovna naloga kulturne zabave je, da je pristrana, duhovita in preprosta. Tudi v tej obliki se lahko izraža pogled na svet in življenje, pač v smislu stare resnice, da naj se koristno družijo s prijatelji. Ali zasledujejo naša društva s takimi razvedrilnimi prireditvami obilja, ali pa le onega, da se po Cankarjevem Kurentu »krščansko napojimo, da zapojemo ter da kvantamo« — in v prazno kritiziramo?

Naš delovni človek je potreben sprostitve in razvedrila. In kje najde to nujno razvedrilo? V družbi! Pusto je, če ni prave družbe. Nedeljo kar sovražimo, če ni ne družbe ne dela. Ljudje si želijo razgovorov in smeha, zato iščejo primeren prostor, skratka iščejo družbo! Ta želja ustvarja tudi amaterska društva, ki pravi zaradi tega ne bi smela pozabljati na prijetno, zdravo spročenost in humor.

Nekdo igra šah, ker mu je to všeč, drugi rad bere lepo knjigo, tretji ima rad glasbo itd., vsak pa se pri tem izpopolnjuje in hkrati tudi razvedri.

Zabavno vzgojnih oblik je polno. Družabni večeri s plesom, izletji, večer za šalo in uk, lepi narodni običaji, nastop neznanih talentov, pokaži kaj znaš, tekmovanja v spretnostih, itd.

Ce je to delo v društvu or-

drilo nam manjka prostorov. Lepo urejeni klubski prostori bi odlično reševali tovariško povezovanje.

Naš človek živi v četverkotu: delovno mesto, družina, politično delo, gostilna. Vanj se je treba vrniti in najti v njem pestrost za zadovoljitev najrazličnejših potreb.

Organizacijski prijemci se izboljšujejo, vendar so še zelo siromašni z ozirom na materialne pogoje. Tudi neodgovorno šablonsko posnemanje hromi kolektivno spročenost. Življenje si gradimo po specifičnih prilikah. Na to društva čestokrat pozabljajo.

In naš mladi rod? Z mladostno željo srka nov čas. Pomagati in dati mu moramo še več ljubezni in vzgoje. Ni vse denar, kakor nekateri neodgovorno kronično vzdihujejo, mnogo več je borba za premagovanje težav, tovarištvo, bratstvo in enakost itd.

To so gibalne sile, ki ustvarjajo veliko dela!

VI. vprašanje: Bolj bogato osebno in družbeno življenje ni le vprašanje razvoja materialnih dobrin, marveč tudi vprašanje duševnih kvalitet človeka (Stane Kavčič). Razen primernih stanovanj, redne preskrbe, urejenih komunalnih problemov in sploh materialne baze je potrebno uravnati in dvigati medsebojne odnose in zadostiti kulturnim potrebam. To dosežemo preko tistih kulturnih činiteljev, ki skrbijo za splošno in strokovno izobraževanje. Kako je torej s knjižnicami po vaseh, po večjih podjetjih, kako je s kulturno delavnostjo sindikatov, s klubi, skratka z onimi činitelji, s katerih delovanjem ljudje niso ne le za socializem, marveč postajajo socialisti, to je, da spreminjajo svojo notranjost, miselnost, čustvovanje, vrsto odnosov, navad itd. Ali upoštevajo to vprašanje proračuni komun in razprave o »dveh tretjinah« v podjetjih? Skratka, kako je s finančno osnovo v kulturnoprosvetnem delu?

Razvoj materialnih dobrin močno vpliva na prosveto. Uporaba tehničnih pripomočkov zahteva primerno znanje, ljudje rastejo v življenjski sili, njihova izbira je bolj zahtevna, ni jim več vse dobro, hočejo kvaliteto: »Postali so bolj izbirični« — bi površno dejali. Vendar ni tako. Razvoj in življenje zahtevata to!

Z decentralizacijo so komune prevzele veliko odgovornost za prosvetno dejavnost. Oblastveni in društveni organi se v občinskih krepko borijo za uresničitev kvalitetnega kulturno prosvetnega dela in za izobraževanje.

Naša društva potrebujejo več razumevanja pri kolektivnih, ki lahko pomagajo in ki lahko postanejo meceni naših Svo-

Pred predstavo — nadarjena igralka Rezka Redkova in režiser, scenograf in znan amater Janez Gartnar (PD Trebnje)

Ne postavljamo kulture tako visoko, da je preprost državljan ne more dojeti. Visoka filozofija se kaže v tem, da preprosto in razumljivo učis in živiš!

Evolutiva in glavah zahteva čas in potrpljenje. Naš človek ni samo za socializem, ampak postaja s srcem in razumom socialist. To je dejstvo. Le pravilno moramo gledati na borbo, delo in želje naših ljudi. Se vedno gradimo, materialne in duhovne potrebe zahtevajo s silnimi skoki. Vse to spravi v okvir realnih možnosti, se pravi, načrtno graditi socializem. Tega se nekatera društva dovolj ne zavedajo. Vse hoče samo dotacije od ljudskih odborov, premalo so iniciativni za pridobivanje lastnih sredstev.

Prosvetna društva in Svobode imajo v proračunih lastne dohodke. Imamo pa nekatere organizacije, ki žive samo od dotacij, a vendar lahko trdimo, da zelo enostransko vrše svoje poslanstvo.

Naša društva vključujejo v svojo dejavnost človeka kot celoto, a ostala društva poudarjajo specifično dejavnost. To mora biti merilo, kedar se razpravlja o dotacijah.

O knjižnicah, ki so stalne in zelo dragocene ustanove naših kolektivov, bo treba enkrat obširneje in odločneje razpravljati. To nalogo bi morali reševati vsi!

Trebnjeci radi zahajajo na gledališke predstave...

Premalo imamo še pripomočkov, ki bi sili amaterstvo v posameznih nerazvitih krajih k sodobnemu delu. N. primer športniki imajo sodobno opremo, motoristi boljše motorje itd., le naše prosvetne prireditve kažejo tehnično zaostalost. Tega se moramo zavedati in to nam mora biti vodilo za ocenjevanje.

O finančnih sredstvih ne bi rad govoril, ker so skromna in daleč pod povprečjem z ozirom na ostalo amatersko dejavnost.

Človek je družabno bitje, težko je živeti sam zase, pustiti puščavniki so nenormalni pojava. Danes, ko le s kolektivno močjo lahko ustvarjamo dobrine, je tovarištvo med ljudmi še bolj dragocena vrednota. Razviti tovariški odnosi v našem amaterstvu bodo ali množičnost in čvrstost idejnosti, ki ima prav v tovarištvu med ljudmi vse svoje silnice za sedanje in bodoče življenje.

Najvažnejši faktor naše dejavnosti je človek, ki želi delati v društvih. Kadrovsko vprašanje je torej na prvem mestu. In kako smo ga reševali? Različno, uspešno in neuspešno. Društva, ki so se pripravila, se vam ni bati divjih veselje; če ga ni, potem si ljudje iščejo zabave in smeha pač po svoje.

Prav za to društveno razvezano, se vam ni bati divjih veselje; če ga ni, potem si ljudje iščejo zabave in smeha pač po svoje.

Sobotni pomenek na slovenskem Parnasu
— No, Janez, kam pa letos na dopust?
— Oh, Francé, s sindikalno na Zemljo, pa na avtopost do novoomeškega Breda, kjer moram nekomu pripeti k tvoji še najbolj posebno spominško kolajno...

Slovenski ex librisi

(Nadaljevanje in konec)

Razen gornjih del je ustanova prejela tudi izredni bibliografski redkosti: **Prešernove poezije iz l. 1847** s pravilnim akrostihom v Magistralah ter **Vodnikove Pesmi za bramborce iz l. 1809**.

Poleg slovenskih bibliografskih izdaj in raznih bibliografskih redkosti, je ustanova razstavila tudi slovenske ex librisse in ex librisse na slovenskem ozemlju živečih bibliofilov. Za-

radi omejenega prostora je ustanova razstavila je izbor 188 ex librisov in se je omejila le na slovenske. Bibliofilske izdaje in ex librisse je ustanova razstavila skupaj, ker sta obe zvrsti tesno povezani in ker ima skoraj sleherni bibliofil tudi svoj ex libris. Beseda (ex libris) je latinska in pomeni iz knjige. Ex libris je v knjigo vpleten listič z imenom lastnika knjige Poleg imena pa je običajno tudi kak okras ali slika, ki simbolično označuje ali poklic zbir-

atelj (nekj slovenski zdravnik ima v ex librisu lobanjo) ali zvrst knjig, ki jih bibliofil zbirja in podobno.

Med najstarejše ex librisse spada ex libris Angleza Wolseya (1475—1530). Za bibliofila Pirkhelmerja iz Nürnberga je naredil ex libris znameniti slikar Albrecht Dürer. Med najstarejše ex librisse spada tudi ex libris Dalmatince Đure Đurkoviča iz XV. st. Ta ex libris je tudi najstarejši jugoslovenski. Med Slovencev pa sta znana oba Hrenova ex librisa, večji risan, manjši pa je izdelan v lesorezu. Tudi Hrenov sodobnik Radlic je imel ex libris. Med najstarejše ex librisse na slovenskem ozemlju moramo šteti plemiške, le-ti so bili opremljeni z grbi. Znana risarja ex librisov te dobe sta bila Trost in Novomečan Koch. Izmed razstavljenih plemiških ex librisov naj omenimo Valvassorjevega, Galenbergovega, Taufferjevega, Herbersteinovega, Brigidovega, Blagajevca, Erbergovca, Hohenwartovega, Afpalterjevega, Breckerfeldovega in Guthmanstovega. Razstavljeni so tudi družbeni in društveni ex librisi ter knjigarški, čeprav v slednji (knjižničarski) niso ex librisi v praven pomenu besede. Med Slovencev, se je ex libris tudi razširil od l. 1900 dalje, zlasti pa med obema vojnoma. Med razstavljenimi ex librisi srečamo znana imena njih avtorjev: Bucik, Denbak, Gašček, Gaspari, Jakac, Justin, Kobe B., Kos L., Males, Orazem, Pengov, Plečnik, Smrekar, Stupica, Santel, Suklje, Trpin, imena lastnikov ne bi naštevati; bi bila predolga vrsta. Tehnike so večinoma lesorezi ali pa bakrorezi. Ex librisse so delali tudi Ahčin, Držaj J. Gorup, Lamut, Omanhen, Podrekar, Stipčevsek, R. Subić, Tomori in Vavpotič, a žal, jih razstava ne pokaže, ker jih ustanova v svoji zbirki 1146 ex librisov nima.

Razstava je odprta v avli Studijske knjižnice.

Složno mišljenje je, da težavne; učne tvarine raste sorazmerno z umskim in fizičnim razvojem otroka, zato bi morale biti ocene ob enakih pogojih v višjih razredih vsaj približno enake ocenam v nižjih razredih.

Prvi obračuni

Osnovna šola, osemletka, višja osnovna šola, nižja osnovna šola in podobno so izrazi, katere uporabljajo ljudje, kadar mislijo na obvezno osemletno šolo. Motijo pa nas še imena bivših nižjih gimnazij, ki so umetno trgale obvezno osemletno šolanje na dve stopnji.

Z reformo šolstva uveljavljamo enotno obvezno osemletno šolo, zato je prav, da smo nižje gimnazije odpravili iz strukture šolstva. Vsi razredi obveznega šolstva se združujejo v eni šoli, kjer učitelji in profesorji sestavljajo enoten vzgojiteljski kolektiv, učenci nižjih in višjih razredov pa eno šolsko družino.

Za življenje in splošno razgledanost nepotrebna učna tvarina je iz učnih načrtov nižjih razredov že odpravljena. V teh razredih učimo po novih učnih načrtih, po katerih učencu kažemo in razlagamo življenje in svet, ki ga obdaja. S tem ga pripravljamo za življenje v domačem okolju. Z novim šolskim letom bomo dobili popravljene učne načrte za peti razred, v naslednjih letih pa postopoma še za ostale tri razrede.

Za reformirano šolo je zelo važna učni proces ali način pouka in učenja. Učitelji in starši se bodo pač strinjali, če po-

udarjamo, naj se otrok snovi nauči v šoli; tu naj jo razumsko dojame, doma pa naj jo utrjuje in izpopolnjuje z domačimi pismenimi nalogami, risanjem, modeliranjem in z branjem primernih sestavkov, s poučnimi izletji, z načrtno pripravljanimi ekskurzijami in s podobnim.

Kljub temu, da je bil starešem naziv »nižja gimnazija« po volji in da so radi vpisovali otroke v te šole, so jih iz raznih razlogov tudi kritizirali. Zato se danes trudimo, da bi pomanjkljivosti odpravili.

Prehod iz IV. razreda osnovne šole v I. razred gimnazije je bil za manj iznajdljivega otroka tako hud, da prenekateri otroci ni mogli slediti snovi.

ki so jo učili predmetni učitelji. Večina teh ima svoj način dela v razredu. Ta težaven prehod smo hoteli ublažiti z nekaterimi ukrepi v reformi šolstva. V tem polagoma uspevamo. S študijem psihologije, različnih pedagoških metod s sodelovanjem staršev s šolo se bo ta težava hitreje odpravljala. Nujno pa je, da imamo za boljše delo v razredu na voljo čimveč sodobnih

učil. Samo od pripovedovanja se otrok v glavnem nauči besed, ki v življenju ne zaležejo veliko.

Na poskusnih šolah v Krškem in v Trebnjem v nekaterih petih razredih ne učijo vsakega predmeta poseben učitelj, pač pr eden ali dva učitelja vse predmete. En učitelj, enotna metoda dela in večja skrb razrednega učitelja rodil boljše učne uspehe. Tako ima V. a razred na šoli v Krškem 78%, kar je znatno boljše od drugih šol. Ena podeželska šola v novomeški občini ima v petih razredih le 28% uspeh, kar težko razumemo. Upamo, da bodo učitelji in starši o tem spregovorili na skupnem sestanku.

Ce poudarjamo, da je šola last ljudstva, da mora služiti družbenim interesom, potem moramo posebno starše ponovno vabiti k aktivnejšemu sodelovanju s šolo. Starši in učitelji naj skupo obravnavajo, kako zboljšati uspeh.

Po splošnem Zakonu o šolstvu imajo vse naše obvezne osnovne šole enotni naziv: Osnovne šole. Od teh šol so nekatere bolj razvite, druge pa manj.

Osnovne šole, ki so nastale z združitvijo z nižjimi gimnazijami in imajo 8 samostojnih razredov, so popolne osnovne šole.

Sole, ki imajo razen nižjih še peti in morda šeste razrede, so nepopolne osnovne šole.

Sole, ki imajo samostojnih razredov, so nižje organizirane šole.

Razred	Število učencev		Izdelalo		Šolski obisk	
	m	ž	število	%	obisk	%
I.	1952	1648	3600	2782	77,4	94,7%
II.	1904	1691	3595	2829	79,2	94,3%
III.	1937	1659	3596	2816	78,4	95,0%
IV.	1789	1687	3476	2752	79,3	94,0%
V.	1697	1676	3343	2122	63,5	95,0%
VI.	1097	1191	2288	1455	63,6	94,0%
VII.	587	714	1301	890	68,5	93,7%
VIII.	434	586	1020	743	72,7	95,4%
Skupaj	11367	10852	22219	16389	73,7	93,8%

Poseben problem je število otrok po razredih, drugo pa je odstotek pozitivno ocenjenih. Oba problema pa se posebno leto izrazito pokažeta v V. in VI. razredu.

Razlika v številu učencev od prvega do drugega razreda je

le 5 (pet) od števila v drugem do števila v tretjem razredu je samo 1 (eden) od števila v tretjem do števila v 4. razredu le 120, od števila v četrtem do števila v petem razredu je 130 kar je še razumljivo. Nemogoča pa je razlika 1055 med števil-

om učencev v V. in številom učencev v VI. razredu ter razlika 987 med številom učencev v VI. in številom učencev v VII. razredu. V VI. razredu osnovnih šol je prišlo iz prejšnjega razreda le 63,5% učencev, v VIII. razredu pa le 28,3% učencev. Edino opravičilo k temu je nekaj procentov večji vpis v šole v zadnjih letih. Drugi problem je odstotek pozitivno in negativno ocenjenih. V V. in VI. razredu je padeč kar za 13% od pozitivnih ocen v prvih štirih razredih in znaša povprečno za okraj 63,5%. Izmene sta od popolnih osnovnih šol le osnovna šola I v Novem mestu, ki ima v V. razredih pozitivnih učencev 70% in neka popolna osnovna šola na podeželju, ki ima pozitivnih ocen v V. a raz 30%, v V.b razredu pa le 26%. Isto je v šestih razredih.

Na vseh teh osnovnih šolah poučuje 760 učnih moči, od tega pa le 20% moških.

Najbolj razvite in najbolj kvalitetne so popolne osnovne šole. Velike uspehe imajo tudi podružnične šole. Če hočemo dati otrokom čim več znanja, bomo skrbeli, da z manjnih šol prešolamo v višje organizirane

Z OBČNEGA ZBORA OSNOVNE ORGANIZACIJE SZDL VIDEM

DOBRO SO SE POMENI

Osnovalna organizacija SZDL Videm-Krško levj breg je pred kratkim pregledala svoje delo v letu 1960. Udeležilo se je 250 ljudi.

Po izpravljenih poročilih so razpravljali o problemih šolstva, o čimurni dejavnosti, preskrbi in kmetijstvu.

Skoraj je neverjetno, da se je razprava začela z istim vprašanjem kot lani, oziroma že pred leti. Z graditvijo roto tovarne so zaprli kmetovalcem in Stare vasi železniška prečeka. Po daljši razpravi s prizadetimi, jim je bilo objavljenih, da bodo prehod uredili s tem, da bodo postavili čuvajnico. Doselej odpirali edini železniški prehod z železniske postaje kar je zelo oteževano, saj je v času premikov zaprt prehod tudi do tritret ure. Zadnji čas je da ne bo ostalo le pri besedah.

Tudi o šolstvu so že razpravljali lani. Z graditvijo starih stanovanj in razširitvijo tehniške srednje šole v Vidmu-Krškem je to vprašanje postalo zelo resno. V nekaj letih se bo število šolobveznih otrok znatno dvignilo zato je po mnenju občnega zbora nesmiselno pre-

Z NEZDRAVO KRITIKO JE HOTEL ZAVIRATI KOOPERACIJO

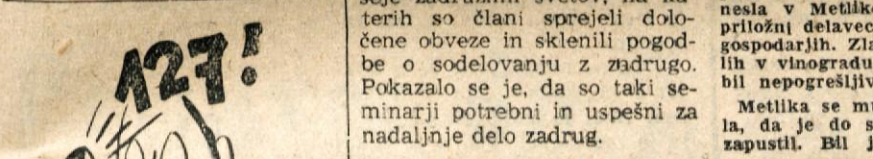
Na občnem zboru so obširno razpravljali še o pogodbenem sodelovanju kmetovalcev s kmetijsko zadrugo in prikazali koristnost sodelovanja. Z dobrim

Koristni tečajji v občini Žužemberk

V času od 23. do 27. februara sta bila v občini Žužemberk dva različna seminarja. Prvi seminar je organiziral Občinski sindikalni svet za vodstva sindikalnih organizacij ter za predsednike upravnih odborov in delavskih svetov podjetij. Na tem seminarju so bili navzoči tudi direktorji in knjigovodje podjetij. Na tečaju sta predavala Slavko Vute in Jože Suhadolnik. Seminar je bil uspešen in dobro obiskan.

Drugi seminar je na priporočilo združenih organizacij organiziral občinski odbor SZDL za člane združenih svetov. Tovrstni seminarji so bili na Dvoru za KZ Dvor, v Hinjah

za KZ Hinje ter v Žužemberku za KZ Žužemberk in Sela-Sumberk. Predavala sta v glavnem tov. Alojz Pajnič in Franc Brulc, kmetijska strokovnjaka iz Okrajne zadrugne zveze Novo mesto. Člani združenih svetov so se na seminarju seznanili z razvojem kmetijstva in združevanja, z dosežanimi in bodočimi investicijami v kmetijstvu, s pogodbenostjo v kmetijskem združevanju in z njeno vlogo z osnoveni perspektivnega in družbenega plana kmetijstva, z gospodarskimi programi kmetijskih zadrug in z vlogo in nalogami združenja svetov pri opravljanju združevanja in razvijanju kmetijstva. Po seminarjih so bile še delovne seje združenih svetov, na katerih so člani sprejeli določene obveze in sklenili pogodbe o sodelovanju z zadrugo. Pokazalo se je, da so taki seminarji potrebni in uspešni za nadaljnje delo zadrug.

127!

ZLATI JUBILEJ V VEL. PODLOGU

Zakonca JANEZ in MARIJA PACEK iz Velikega Podloga sta pred kratkim praznovala zlati jubilej poroke, saj je že preteklo polnih 50 let, kar sta sklenila zakonsko svetov. Tež svadbenosti je prisostvovalo okrog 50 domačinov, znancev in sorodnikov. Osebno jima je prisel čestitast

DRAGOCENO DARILLO ZA VELIKO NOVOLETO

veliko novoletno nagradno žrebavanje našega lista je prispevalo znano podjetje Tapetinstvo in dekoraterstvo. Novo mesto, Partizanska 13, izdelalo nam je polkavk vreden 19 tisoč din.

LEPOTE DOLENJSKE IN SPOD. POSAVJA

je naslov novega turistično-propagandnega prospekta, ki ga tiskajo v Ljubljani za okrajno gostinsko zbornico v 20.000 izvodih. Razen v slovensčini in srbohrvaščini bo tiskan še v štirih tujih jezikih; stal bo približno 2 milijona din. Posebno skrbno so v novem prospektu obdelani motiv vzdož nove avtomobilske ceste.

PARTIZANSKO - TABORNIŠKI TEK OKOL NOVEGA MESTA

Priljubljeni taborniški tečaj, ki ga tiskajo v Ljubljani za okrajno gostinsko zbornico v 20.000 izvodih. Razen v slovensčini in srbohrvaščini bo tiskan še v štirih tujih jezikih; stal bo približno 2 milijona din. Posebno skrbno so v novem prospektu obdelani motiv vzdož nove avtomobilske ceste.

HOTEL METROPOL V NOVEM MESTU

je vložil pri investicijski banki prošnjo za odobritve kredita za nazidavo zgornje kavarnne s čemer bi pridobil 44 novih ležišč. Gradnja bi stala približno 24 milijonov din končana pa bi bila 1. maja 1960.

NOVA HMELJISKA

urejuje se dni kmetijska zadruga Strava na desnem bregu Krke v okolici Vavte vasi kjer bo 7 ha ozemlja v jeseni pa bodo pripravili še 5 ha zemljišč. Letos bo v okraju obnovljenih 92 ha hmeljstva v spomladanskem obdobju, do konca leta pa naj bi pripravili za obnovu nadaljnjih 100 ha površnin.

Z IZBOLJŠAN CESTNI PROMET

predvideva letošnji okrajni družbeni plan nakup novih avtobusov in končno ureditve cestnih priključkov na avto ceste pri Karteljevem. Mačkovo Cateškoj Toplicah in Trebnjem. Dokončal naj bi modernizacijo priključka Smarjaške Toplice-Kronovo prvo etapo rekonstrukcije ceste Novo mesto-Dol. Toplice, rekonstrukcija ceste Cromele-Kanjarca in modernizacijo cestna okoli Krško, Trebnje in Mesniko.

V TEM TEDNU VAS ZANIMA

Redenski koledar

Četrtek, 9. marca - Janez Petek, 6. marca - Danica. Sobota, 7. marca - Tomaž Nedelc, 8. marca - Bojanča. Ponedeljek, 9. marca - Frančiška. Torek, 10. marca - Viktor. Sreda, 11. marca - Kristof.

KINO

Četrtek, 9. marca - Janez Petek, 6. marca - Danica. Sobota, 7. marca - Tomaž Nedelc, 8. marca - Bojanča. Ponedeljek, 9. marca - Frančiška. Torek, 10. marca - Viktor. Sreda, 11. marca - Kristof.

ZAHVALE

Ob smrti naše ljube mame ALOJZIJE PREREN iz Briljine so najlepše zahvalujejo tov. Pretnarjevi in tov. Maruza ml. za poslovljne govore, novomeški godbi, organizaciji Zveze borcev, SZDL in ZZZ za darovane vence ter vsem, ki so jo spremljali na zadnji poti. Družina Preren in Belavci

GIBANJE PREBIVALSTVA

Popravek: Popravljamo pomotoma tiskane podatke iz novomeške porodnišnice za zadnje številke Dolenjskega lista: Karolina Pirc iz Trbnca ni rodila otroka, pač pa je rodila deklico Pirc Rozalija, Dobrava 40, p. Skocjan.

z brežiške porodnišnice

Pretekli teden so v brežiški porodnišnici rodile: Marija Zupančič iz Kostanje, - deklica, Babila Vinocenija iz Sred. Arto - dekca, Milena Jurečič iz Orešnice - dekca, Fani Kapusta iz Bukovca - dekca, Marija Vala iz Leskoveca - dekca, Marija Anušič - dekca, Antonija Cvetic iz Orešnice - dekca, Marija Lapuh iz Crnica - deklica, Fani Mižigaj iz Stare vasi - deklica, Matilda Matkovič iz Brezice - dekca, Jozefa Predanič iz Globokoga - deklica, Ivanka Juričič iz Crnce - dekca, Branka Nikolčič iz Krškega - dekca, Stefka Krošelj iz Volčje - deklica.

GOVNA VAS

Umrli sta: Ivan Mates, posestnik iz Videm-Krškega, star 61 let, Jozefa Jevšek, gospodinja iz Vel. Bučne vasi, stara 54 let.

SEVNICA

V februarju je bilo rojenih dvoje otrok (2 deklici).

Poročili so se: Vidmar Ladislav, kmet iz Canja, in Krivic Zofija, kmetovalka iz Lončarjev doia. Doberšek Ivan, delavec iz Sevnice, in Kovac Zofija, delavka iz Sevnice. Kozinc Martin, poljedelec iz Stržišča, in Redenič Marja, gošpodnjska pomočnica iz Kompolja, Strle Ferdinand, kmet iz Stržišča, in Kozmus Marija, poljedelca iz Stržišča. Jakša Martin, ml. delavec iz Muzijskega ul. 3 v Loh. 4 pri Novem mestu (pri Jermanu) - Jože Zagorec.

PRODAJANJE SLAMOREZINCO NA MOTORNI POGON

Drugi dan so na voljo: 7. marca ob 2. uri in v nedeljo, 8. marca ob 2. uri zjutraj na gornji naslov. Najemljino je treba plačati takoj, Jože Zagorec.

STANOVANJE, HRANO IN PLAČO

Prodaja starih ženskih, ki bi v dopolnitveni čas gospod. njiva 4 članski družini. Naslov v upravi lista (158-59).

NAJDIŠČA AVTOKLUČEV

izgubljenih v ponedeljek, prosim da odda ključne na upravi lista proti nagradi.

IZBOLJŠAN ROČNO URO

v Gorenji Ločni. Zglašte se na upravi lista.

PRODAJANJE LOVSKEGA PSA

6 mesecev, in lovska puška dvocevo. Naslov v upravi lista (159-59).

OBVESTILA

OBVESTILO

GODRA NA PIHALO IN GLASBENE ŠOLE POZORI! Generalno in delno popravljamo vse vrste pihal instrumentov, saksofonov, klarinetov in harmonik. Popravila izvršujemo točno, solidno in po zmerilnih cenah. Se priporočamo! KURŠTIN - delavnica za izdelavo in popravila instrumentov. - Ljubljana, Veselova 3 (bivša Nunjska).

OKRAJNO SAHOVSKO PRVENSTVO JE ZAKLJUČENO

Dr. Nikolovski - okrajni prvak

Preteklo nedeljo je bilo v Novem mestu zaključeno letošnje okrajno sahovsko prvenstvo za posameznike. Na turnirju je nastopilo 12 najboljših sahovcev iz Brezice, Cromele, Trebnje in Novega mesta. Turnir je bil zelo močan, čeprav je bilo to prvo okrajno prvenstvo - torej brez koedevskih predstavnikov, ki so doslej redno sodelovali na prvenstvih Dolenjske. Nastopilo je 9 drugokategorijancev in trije prvokategorijanci. Kot predstavnik SK Svoboda Brezice je nastopil tudi bivši moštroski kandidat dr. Oliver Nikolovski, ki je tudi v zveznem merilu znano sahovsko ime. Vedelo se je, da se bo glavna borba za naslov prvaka odvijala med njim in Novomeščanom Silo, ker je Sila letos v slabši formi. V to borbo se je neprimakovan vmesal še zelo borben predstavnik Trebnje Ivan Zabukovec, ki je bil vse do zadnjega kola še kandidat za prvaka. V zadnjem kolu je Zabukovec samo remiziral s Finkom in je zato za pol točke zaostal za Silo. Dr. Nikolovski je prav tako kot Sila v zadnjem kolu zmagal in si tako s pol točke prednosti pred Silo osvojil prvenstvo. Zmaga predstavnika Brezice je zaželena, ker je v vseh kolih pokazal najboljšo igro. Ostal je razen Sila edini neporažen udeleženec turnirja, njegove odlike pa so velika borbenost, duhovita in prodorna igra. Vsega skupaj je samo trikrat oddal pol točke in to Sili, Sitarju in Saranoviču. Mitja Sila je osvojil naslov 'podprvaka'. Imel je veliko obdobja, da deli prvo mesto ali pa celo, da sam osvoji prvenstvo, toda so mu prepričali nepriskakovani remizji z Jenkom in Kranjcem. Zabukeyev je ugodno presetil. Igral

Občni zbor ZB II. terena v Novem mestu

Bil je 20. februarja v Novem mestu, v razpravi po poročilu so člani povedali marsikaj dobrega. ZB mora biti danes enako pomembna, kot so bili borci za časa NOB. Člani ZB morajo prebivalcem pravilno tolaščiti našo zunanjo in notranjo politiko. Skrbi in pomoč otrokom padlih borcev naj ne bosta le materialni, ampak tudi moralni. Letos ko praznujemo 40-letnico KPJ in SKOJ, jo bo ZB proslavila najlepše z uvrstitvijo in s povečanjem števila članov. Skušaj! Bodo ustanoviti sekcijo internancev in vojnih ujetnikov. Člani ZB naj píšejo spomine, da ne bi došli do NOB utonili v pozabo. Izvoljiti so nov 9-članski odbor.

Občni zbor ZB II. terena v Novem mestu

Obveščam, da in lastnica vinograda

Franciška Modic iz vasi Jevstovi. Lastnik vinograda je Leopoldina Božič iz Smolenje vasi. Prepovedujem vsakemu obdelovalcu vinograd, če bi ga za to proslila Franciška Modic. - Polška Božič.

ANO REŠETIC

iz Malega Slatnika in ji darovali vence; posebno se zahvaljujem s sindikalni podružnici SGP Plonir, Industriji perila Novo mesto in organizaciji zveze žena Mali Slatnik. Zahvaljujem se tudi dr. Vodniku, ki je poklonil lajšal bolečine v njeni neozdravljivi boleznici. Jože Rešetič z družino

Ob smrti ljube mame JOZEFJE JEVŠEK

iz Bučne vasi so najlepše zahvaljujem za podaritev venca kolektivno Komunale uprave Novo mesto in vsem tistim, ki so jo spremlili na njeni zadnji poti. Zalujoci Janez Jevšek

Zahvaljujem se celokupnemu bolnišničemu

strelniškemu osebju, ki je skrbelo za me; posebno se zahvaljujem dr. Mastenovi, ki me je uspešno operirala in še nadalje skrbela za moje ozdravljenje. Zahvaljujem se nuditelju prve pomoči Ivanu Ivančiču iz Prečne in tov. Jarcu, uslužbencu kmetijskega posestva Srebričice. Ivan Rus iz Zaloga

NOVO MESTO

V času od 21. do 28. II. se je rodilo 14 deklev in 20 deklic. Poročili so se: Rudolf Drevenšek, uslužbenec iz Straže, in Olga Zalet, medicinska sestra iz Kanjarice, Rudolf Kralj, delavec iz Begujska, in Antonija Kovacič, hišni kmet iz Orehovice. Umrli sta: Ivan Mates, posestnik iz Videm-Krškega, star 61 let, Jozefa Jevšek, gospodinja iz Vel. Bučne vasi, stara 54 let.

KRONIKA NESREČ

Pretekli teden so se ponesrečili in iskali pomoči v novomeški bolnišnici: Martin Medle, posestnik iz Zagorja, je nerodno stopil in si poškodoval levo koleno. Jozefa Gregorčič, žena posestnika iz Ražkova, je padla z voza in si poškodovala desno koleno. Ivan Jelen, šofer iz Sp. Pijavškega, je lete pri avtomobilski nesreči poškodoval glavo. Ana Kaplan, žena posestnika iz Savinjske, je padla z lestve in si poškodovala levo nogo in obraz. Ana Tratar, žena posestnika iz Skrovčnika, je padla in si poškodovala desno roko. Na Ludvika Zakrajška, cevilarja iz Gor. Ponikve, se je prevrnil voz in si poškodoval desno nogo. Frančiška Dragane, posestnica iz Čušnje, je padla in si poškodovala levo roko. Albin Čerovšek, žena posestnika iz Sp. Pijavškega, je padla na poledeneli cesti in si poškodovala levo roko. Frančiška Kradnja, delavka z Vrha, je padla v 4 metre globoko jamo in si poškodovala desno koleno. Na Stane Četa, Lipoglavška, rudarja iz Črnelca, se je prevrnil vozček in mu poškodoval levo nogo. Franca Majdeta, posestnika iz Krnje vasi, je poohdil konj in mu poškodoval nogo.

Brežiška kronika nesreč

Pretekli teden so se ponesrečili in iskali pomoči v brežiški bolnišnici: Avgusta Gorjupa, rudarja iz Senovega, je nekdo obstrelil na lovu. Mila Pere, ženiščar iz Sevnice, je dobil hude poškodbe pri delu. Slavko Kričnik, delavec iz Kostanjevice, si je pri padcu s traktorja zlomil levo nogo. Frančiška Dolenski iz Znojli si je pri padcu zlomila levo roko. Vinko Čoržič, uslužbenec iz Malega Orebrja, je padel s kolesa in dobil lažje poškodbe.

IZ MOTOVNEŠKE PORODNIŠNICE

Pretekli teden so v novomeški porodnišnici rodile: Frančiška Luther iz Uršnih sel - dekca, Ana Mirlec iz Miholca - deklica, Ljudmila Krnc iz Male Hubajnice - dekca, Jozefa Korelec iz Marčnega dola - 2 deklici, Marija Plut iz Kota - deklica, Marija Čeh iz Jezera - deklica, Jozefa Brulc iz Gor. Stare vasi - dekca, Stefka Knavs z Vinjega vrha - deklica, Vida Potočar iz Novega mesta - dekca, Anica Hostar iz Metlike - dekca, Marija Jelih iz Novega mesta - deklica, Martina Ljubi iz Kočevja - dekca, Ana Zorc iz Jelš - dekca, Kristina Papež iz Prevolj - dekca, Marija Slajmar iz Kočevja - deklica, Marija Krve iz Stržišča - deklica, Marija Tome iz Primostka - dekca, Marija Povh iz Blata - dekca, Marija Luzar iz Dol. Vrhpolja - deklica, Jozefa Sterk iz Grobelj - dekca, Ivanka Hrovat iz Lučkovca - deklica, Ana Hribar iz Dol. Kronovega - dekca, Anica Lešnjak iz Dol. Brezovice - deklica, Dana Konecna iz Vrhovca - dekca, Marija Pribanič iz Poljan - deklica, Julijana Stajner iz Vel. Korena - deklica, Ana Majzel iz Dol. Stare vasi - dekca, Katarina Povše iz Novega mesta - deklica.

OD 1. JANUARJA DO 2. MARCA 1959:

1940 novih naročnikov

V zadnjih 14 dnevih se je na okrajno glasilo SZDL naročilo še 181 novih naročnikov, medtem ko je število vseh novih naročnikov v letu 1959 naraslo na 1940. Letos so pridobili novih naročnikov:

Občina Brezice	308 novih naročnikov
Občina Senovo	140 novih naročnikov
Občina Sevnica	365 novih naročnikov
Občina Videm-Krško	171 novih naročnikov
Stari del okraja	724 novih naročnikov
Razne pošte v FLRJ	201 novih naročnikov
Inozemstvo	31 novih naročnikov

Opozarjamo vse naročnike in bralce na objavo o podaljšanju roka za plačilo polletne naročnine na 8 strani današnje številke!

OD 1. JANUARJA DO 2. MARCA 1959:

1940 novih naročnikov

V zadnjih 14 dnevih se je na okrajno glasilo SZDL naročilo še 181 novih naročnikov, medtem ko je število vseh novih naročnikov v letu 1959 naraslo na 1940. Letos so pridobili novih naročnikov:

Občina Brezice	308 novih naročnikov
Občina Senovo	140 novih naročnikov
Občina Sevnica	365 novih naročnikov
Občina Videm-Krško	171 novih naročnikov
Stari del okraja	724 novih naročnikov
Razne pošte v FLRJ	201 novih naročnikov
Inozemstvo	31 novih naročnikov

Opozarjamo vse naročnike in bralce na objavo o podaljšanju roka za plačilo polletne naročnine na 8 strani današnje številke!

Tugo:

Južnova mati

(Ob nedeljskem slavju žena na Suhorju)

Po cesti je prihrumel tank. Za njim drugi in tretji, nato avtomobil v dolg, neskončni vrsti. Zenske na njivah so dvignile glave.

»Cankarjeva brigada je. Saj so že pravili, da dobi avtomobile in tanke!« je vzkliznilo dekletje. Cankarjeva brigada motorizirana! Zajelo jih je veselje, mahale so z rutami v pozdrav in veselo vzklikale. Tedaj je zadržala iz tanka strojnica, krogle so se vsule po strnišču na njivi. Zene so onemele.

»Jezus! Nemci!« so vzkliznile ter se zagnale po njivah proti gromajni nad vasjo, medtem ko so tanki zavili na Suhor. Zdej je bilo videti že kolone vojakov, ki so prodirale od vseh strani.

»Ofenziva! Beseda je padla težko in grozno med ljudi. Pri Suhorju so zaprsketale puške, matere so zatrepetale pod drevesi v mislih na može in sinove, ki so se spoprijeli z Nemci. Strahovito streljanje ni prenehalo.

Tedaj je planila Južnova mati. »Zenske, pomagati! bo treba! Kaj če je kdo od naših ranjen? Domov grem po obvezo!«

»Ne nori, Južna! Zdej, ko so v vasi in krog in krog Nemci. Ubljejo te.« jo je prijel za ramo sosed.

»Naj me! Jaz grem.«

Pred vasjo se je ustavila. Iz pod kozolca je vzela koš in stopala počasi proti hiši. Nemci so jo nezaupno ogledovali, vendar se je ni nihče dotaknil. Doma je vzela obveze in drugo potrebno in odhitela proti Suhorju, od koder se je streljanje oddaljilo pod goru.

»Je kdo ranjen? Ubit? Kaj je z Janezom?« je trepetala, ko je stopala oprezujoč za Nemci po cesti. Iz vasi se je utrvalo dekletje.

»Južnova mati, na apotekarjevi njivi leži! Kramarčiča so tudi ubili!« je hilpalo in kazalo z rokami.

Mati je stekla proti njivi. Ubit? Moj bog, pozabila je vprašati kdo. Truplo je ležalo z razprtimi rokami na obrazu sredi brazd. Tedaj je postal materin korak naenkrat silno težak, kri ji je pritiskala v senca, njive, travniki, gore, tanki in Nemci na cesti, vse se je zavrtelo.

»Janez! Krk! je zarezal prav do vasi. Neka ženska je krkljala: »Beži, da ne ustrele še tebe.« Toda mati ni več jokala, ne klicala. Ko je zatisnila sluh očel in ga pogladila po bledem čelu, se je zavedela.

»Ne bom jokala.« je rekla, »samo stran te spravim, da te še mrtvega ne osterunijo.« Dvignila je truplo v naročje. Šele tedaj je opazila tanke, ki so se bližali po cesti. Spustila je sluh na tla in kot ne bi bilo nič, je krenila preko njive, dokler tanki niso odbrzeli mimo. Potem je hitro skočila k truplu in ga odnesla. Komaj pa je bila v sredi poti, so se med hlisami spet oglašili tanki. Spet je položila sluh na njivo in čakala, kdaj jo pokosi strojnica. Nemci so se ozirali za ženo, ki je tavala sredi njive, vendar se jim ni zdelo vredno, da bi se ustavljali.

Ko pa je bila že tik pred vasjo, so pridrli izza hlis nemški vojaki. Z zadnjimi močmi je

Pešem mladinskih delovnih brigad že odmeva na deloviših letošnjih odsekov avtomobilske ceste Bratisva in enotnosti v Srbiji in Makedoniji. Med njimi je tudi VI. novomeška MDB Katje Rupena, aprila pa ji bo sledila brigada mladincev-zadružnikov. Mladí rod naših narodov nadaljuje veliko delo — spomenik socialistične sedanosti

Najvišja in najnižja temperatura

Najvišja temperatura, ki jo je človek umetno ustvaril, je 50.000 stopinj Celzija. Nastane v jedru atomske bombe. Najvišja, v laboratorijih dosežena temperatura, je mnogo nižja, ima le okrog 5000 stopinj Celzija. Dr. Kurti je 25. oktobra 1934 ustvaril doslej najnižjo laborator. temperaturo: minus 273,16 stopinj Celzija.

»Gluha soba«

Ta naziv ima edinstveni prostor v laboratoriju družbe »Bell Telephone« v New Jersey. Ta soba uduši sleherni zvok do 99,98 odstotka. Na primer: pok puške se v tej sobi sliši tako, kakor da je z višine enega metra padel na tla plutovinast zamašek.

Močna žarnica

Najmočnejša žarnica na svetu je »Mazda FA 5«, ki jo izdeluje neka angleška tovarna. Ta žarnica v četrt sekunde osvetli kvadratni centimeter s svetlobo 1 milijon svetč. V istem času more Sonce osvetliti enako veliko površino le s svetlobo 800.000 svetč.

Zagrebecani imajo zimski plavalni bazen

Novembra lani so v Zagrebu odprli nov zimski plavalni bazen »Plivališče Mladost«. Bazen je zgrajen na prostoru 5000 kvadratnih metrov in ustreza vsem mednarodnim predpisom za plavalne in vaterpolo tekme. Ima 6 plavalnih steza. Globok je od 2 do 4,80 m. Zraven je tudi manjši bazen za otroke. V popoldanskih urah lahko uporabljajo bazen tudi meščani.

99 se predstavlja

Večkrat v zadnjih tednih ste opazili gornjo številko v našem listu. Na številna vprašanja danes pojasnjujemo: pretekli mesec je minulo 9 let, odkar izhaja Dolenjski list. Za letošnje veliko novoletno nagradno zvebanje smo medtem zbrali

99

lepih nagrad

s katerimi vas bomo seznanili prihodnji teden. V nagradnem zvebanju bo lahko sodeloval vsak stari in novi naročnik našega tednika, ki bo najkasneje

do 25. marca 1959 poravnal polletno naročnino (300 din).

Rok vplačil podaljšujemo zaradi ponovnih obolenj uslužbenk naše uprave in zato, da bi omogočili vsakomur pravočasno naročilo oz. plačilo našega lista. Kdor Dolenjskega lista še ne prejema na svoj naslov, si ga lahko do 25. marca naroči; če bo do tega roka poravnal tudi polletno naročnino, bo pravtako sodeloval v nagradnem zvebanju.

V vsako hišo na Dolenjskem in v spod. Posavju:

DOLENJSKI LIST!

Proti alkoholizmu

Dr. Henry Koch iz kalifornijskega tehnološkega inštituta je izdelal baje zelo učinkovite pilinge proti alkoholizmu, ki jih je imenoval T-3. Te pilinge vplivajo na kronične alkoholike tako, da odstranijo delirium tremens in streznijo najbolj pijanega človeka v nekaj minutah. S sto mikrogrami T-3 se je dr. Kochu posrečilo iztrežniti popolnoma pijanega človeka. Uživanje teho pilul je za zdaj dovoljeno samo pod zdravniškim nadzorstvom.

NEKAJ OKROGLIH

TOČEN ODGOVOR

»Očka bi rad preveril, kako sinko kaj opazuje. Pa ga vpraša: »No, luček, tamle pogledaj klavir, tamle mucko. No, kakšna razlika je med njima?«

»Veš, oči, mucka se lahko igra na klavirju, klavir se pa ne more na mucki.«

VSE JE RELATIVNO

»Poglej no, kakšni veliki in teški instrumenti: bobni, bas...«

»Seveda so veliki in teški, kajti namje igrajo lahko glasbo.«

— Glej, Poldi, kakšni srčkani pujski! Kot bi bili iz leota!

— Pa niso, na tabli piše, da so iz Blata!

POZABIL JE

Bobi plačuje v baru s petdollarskim bankovcem. Pa mu ga natakar vrne, rekoč: »Bankovec ni pravi, gospod! Pogledite: roboti niso nazobčkani.«

Bobi pogleda natančneje pa zabrunda: »Vraga, res nima zob. Saj se mi je zdela, da sem na nekaj pozabil.«

SOSEDSKO POSOJANJE

»Veste, tovarišica Minka, dobro bi bilo, da si kupite nov sesalec za prah. Ta, ki mi ga posojate, ni posebno dober.«

KONGRES TROJČKOV

V New Jerseju v ZDA so imeli nedavno zanimivo in nereskdanje zborovanje — kongres trojčkov. Zborovali so pravzaprav starši, njihovih otroci pa so med tem igrali v velikem mestnem parku, Kongres so sklical zato, da bi starši iz-

vzgoji se pojavlja kup raznih problemov in zapletitijev, ki jih morajo reševati starši trojčkov.

Med kongresom so sprehajali v parku, kjer so se otroci igrali, doživeli polno preresenenjenj, ko so naleteli na tri de-

menjali svoje izkušnje v vzgoji trojčkov. Ni namreč lahko vzgajati tri otroke, rojene na isti dan, ki so vrhu tega še iste rasti in obrazov. Pri njihovi

klice ali dečke popolnoma iste »izdaje«. Trojčki so si običajno silno podobni, mimo tega pa jih starši večinoma občejejo še v enake obleke.

Ivan Tavcar OTOK in STRUGA

Ko so jo prinesli iz vode, so dobili v skrčeni ročici ostanke podobne, ki je nekaj kazala obličje grofa Milana.

Smrt je bila nepričakovano udarila s koščeno svojo pestjo v veselo družbo na Otoku. Kakor listje po pišu se je razpršila takoj in hipoma je bil grad zapuščen, prazen in miren. Na vse strani so se razšili. Baronico Zoro pa so položili v zemljo — in njen spomin se je tudi pozabil.

VI. KONTESA SERAFINA SVOJI SESTRICNI LUCIJI:

Na Otoku sem! In sedaj v tej zimi! Če se ozrem skozi okno, se lomijo veje pod težkim snegom. Kavke in vrane letajo po vrhu ter lačno kričijo. Voda je pokrita z ledom in nebo je sivo in temno. Dolgočasno je, dolgočasno, dolgočasno! Ali to ugaja mojemu duševnemu stanju! Zima mi je v duši. Lucija, jaz sem grozno trpela!

Tri leta je sedel je preteklo, odkar sem zadnjič videla ta pusti kraj. Tri leta, ali moje srce je postalo starejše za deset let. Za ves svet ne maram več. Tu pri oknu ti sedim ter zrem v dolgočasni dan in po moji duši se gode temne misli kakor zunan snežni oblaki po sivem nebu. Sama sem, sama, moj Bog, kako sama!

Kako je vse to prišlo! Tu veš, da je grof Egon letal za menoj. In včasih se mi je zdela, da bi ga lahko rada imela! No, pa je bil prebrisanejši nego sem menila. Ko se mu je pri hčerki stvar vršila prepočasi, se je lotil matere! Čudno se mi je zdela, da se je mama hipoma zopet pomladila! Crna obleka je izgnila kar čez noč; vsako jutro pa si je z barvo nališpala lice! Nekoga večera, ko sva ravno sedeli pri čaju in ko ni bilo pri nas nikake družbe, sem zvedela kako in kaj.

»Pojdi iz sobe!« je dejala mama strežaju. »Jaz moram s konteso govoriti!«

Tedaj sem vedela takoj, čemu da mama za nočjo ni bila povabila družbe. Hotela je biti sama z menoj!

Ko pa je sluga odšel, je zdihnila trudno: »Serafina, srce moje! Jaz te moram poljubiti!«

Pristopila je k meni ter me poljubila na čelo. Kmalu sem zvedela, kaj je hotela ne navadna ta izjava gorke ljubezni.

»Kaj ti je, mama?« sem vprašala skrbno. »Ali si bolna? Dozdeva se mi, da si čudno razburjena?«

»Serafina, dete moje!« je dejala tiho. »Ali bi se srčila, če bi se tvoja mama zopet omožila?«

»Mama!« sem vzkliznila od strmenja. Ni mi pustila govoriti.

»Poglej, grof Egon je danes poprosil za mojo roko!«

»Grof Egon!« sem planila kvišku. »Grof Egon!«

»Da, grof Egon!«

»Moj bratranec!«

»Da, tvoj in njegov oče sta si bila brata!«

»Grof Egon, mama! Ti si ga pač zavrnila, predrznega tega človeka, ki uganja šalo s tvojo starostjo!«

»Zavrnila? Ne, jaz sem mu obljubila svojo roko!«

Otrpnila sem, od golega čudenja mi ni bilo mogoče izpregovoriti besedice.

»Grof Egon! Moj Bog, mama saj vendar veš, da tudi — mene ljubi!«

»Morda! A s nubi pa le mene! Izbij si ga iz glave! Saj tako nisi zanji!«

In kako strupeno hudobno je govorila te besede!

Celo uro sva potem tiho sedeli v sobi. Ko sem končno povzdignila obraz proti mami, je bila le-ta v svojem stolu zaspala. V takem položaju je spala!

Zbudila sem jo.

»Ali greva spat, golobica!«

»Mama,« sem ihtela, »ti hočeš v istini stopiti v zakon?«

»V istini! In zaspano je posegla z roko po sladcih, ki so stale na mizi.«

»To ni mogoče, mama! Ker veš, da je potem postavljena med najer stena, ki se prekoračiti ne da! Potem se boš morala ločiti od svoje hčere!«

»Kakor želite, kontesa!«

»Tvoja zadnja beseda, mama?«

»Moja zadnja!«

»Lahko noč!«

A drugo jutro sem se odpravila in odpeljala iz očetove hiše. In sedaj sem tu, na Otoku, ki mi je kot dediščina pripadla po očetu, grofu Milanu. V srcu srd, nesrečo in temo! Čez noč sem bila premislila vse! Nikdar ne bom moškemu v last, in gnusi se mi ta spol! Pogledaj sladkomodernega tega Egona! Kako se je zvjival okrog mene in kolikokrat se rotil, da me ljubi! A sedaj hoče vzeti žensko, ki je ne ljubi, ker bi bila lahko njegova mati! Tak je ta spol! Tu na Otoku bom živela kakor v puščavi! Pozabljena od vsega sveta in vedno pred očmi tiste grozne spomine, ki so pokončali mojo vero v življenje.

Pozabljena od vseh! Samo če Ti, draga mi Lucija, oviješ okoli mene zlate svoje misli, bo to zadostovalo Tvoji nesrečni prijateljici

Kontesa Serafina je bila nepričakovano prišla na Otok.

Nekoga belega jutra je stal gospod grajski oskrbnik Janez Igla pred otoškim glavnimi vrati. Jezil se je na hlapce ter si hladil bakreni svoj nos in bolečo svoj glav, ki je bila pijana prej ta večer kakor vselej! Kar jo prikrevaljo po cesti vaški pot Tona Tičar ter se gospodu oskrbniku z dobrovoljnim smehljajem že na deset korakov odkrili. Blizu prišli pa postavila svoj kosček na tla ter izvleče iz umazane rute majhno, drobno pisemce, ki pa je po njegovem mnenju dišalo po vseh nebeskih dišavah.

Ali jo je gospod Janez Igla tisto pisemce prebral in pregledal, je pograbil z roko v grivaste svoje lase in dejal:

»Hudilica!«

In ko je pisemce še enkrat prebral, je dejal še enkrat in še bolj zategnjeno: »Hudilica!«

Ali končno je bila vendarle resnica! Gospoda mu je prišla čez zimo na vrat, in ž njo je vzlet vrag vse tisto prijetno, pozimsko življenje, brez skrbi in polno piščal!

Kontesa Serafina je v istini prišla. I kakšna je bila! Kakor osa. Vzela je gospodarstvo v svoje roke, kar se je videlo naravno, ker si je bila že prej pri sodišču kupila leta. Hotela je vse videti, račune, knjige, vse take oskrbniku Igli silno sitne stvari.

Vse je izteknila v gradu, bila osorna, tako da je Janez Igla izgubil še tisto malo razuma, kar mu je bilo pustilo večletno zimsko pijančevanje. Skoraj ves teden je bila kakor trn, ki je bodel vsakega. Ogdalala je hleve, predale, žito, vino ter se je srčila na oskrbnika. Nikomur ni privoščila dobre besedice. In ko je prišel vaški župnik, da bi jo obiskal, mu je velela dejati, da je bolna in da ga ne more sprejeti. Jedla je sama, pa skoraj nič. Včasih je postrežnica tudi čula, da je v svoji sobi glasno jokala. Vse, z oskrbnikom Iglo na čelo, je prerokovalo, da se tako življenje ne bo dalo dolgo živeti in da bo konec — bolezen.

Nekoga jutra pa je kontesa v istini obtičala v sobi in se čutila bolno, brez moči. Neprestano je jokala. In slugi je dejala:

»Zdravnik naj pride!«

Ko se je gospodu Igli povedal ta ukaz, se je ta močno razjiril:

»Zdravnik! Kakor da bi se pri nas doktorji kar z drevs tresli! V mesto bo kdo letel sedaj in v takem potu! V Strugo po barona naj skoči eden! Bo imela vsaj plemenitega zdravnika!«

VII.

Kontesa Serafina je bila nepričakovano prišla na Otok.

Nekoga belega jutra je stal gospod grajski oskrbnik Janez Igla pred otoškim glavnimi vrati. Jezil se je na hlapce ter si hladil bakreni svoj nos in bolečo svoj glav, ki je bila pijana prej ta večer kakor vselej! Kar jo prikrevaljo po cesti vaški pot Tona Tičar ter se gospodu oskrbniku z dobrovoljnim smehljajem že na deset korakov odkrili. Blizu prišli pa postavila svoj kosček na tla ter izvleče iz umazane rute majhno, drobno pisemce, ki pa je po njegovem mnenju dišalo po vseh nebeskih dišavah.

Ali jo je gospod Janez Igla tisto pisemce prebral in pregledal, je pograbil z roko v grivaste svoje lase in dejal:

»Hudilica!«

In ko je pisemce še enkrat prebral, je dejal še enkrat in še bolj zategnjeno: »Hudilica!«